

Nr 35.

*Utlåtande i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning
rörande riksbankens organisation efter utgången av
1952, m. m.*

Den 14 september 1950 uppdrogo fullmäktige i riksbanken åt numera riksbankschefen Mats Lemne — nedan kallad utredningsmannen — att företaga en översyn av riksbankens verksamhet och för fullmäktige framlägga förslag om riksbanksarbetets rationalisering och effektivisering. Utredningsuppdraget föranleddes närmast av uttalanden, som gjorts i Kungl. Maj:ts proposition nr 157/1950 samt i bankoutskottets däröver avgivna, av riksdagen godkända utlåtande nr 15/1950. I utredningsuppdraget har ingått att avgiva förslag beträffande riksbankens personalorganisation efter utgången av innevarande år, då den nu gällande ramen för tjänstetillsättningar (övergångsplan II) utlöper.

Med skrivelse till bankoutskottet den 3 november 1952 hava *fullmäktige i riksbanken* överlämnat dels den av utredningsmannen verkställda utredningen, dels ock övriga till ärendet hörande handlingar och därvid för egen del tagit under överbägande de förslag och framställningar i övrigt, som i anledning av utredningen avgivits.

Utredningsmannens skrivelse till fullmäktige torde få fogas som *bihang* till detta utlåtande.

Lönenämnden för riksdagens verk har den 11 november 1952 på anmodan av utskottet avgivit utlåtande i ärendet.

Slutligen ha skrifter i ärendet inkommit till utskottet från *stadsfullmäktige i Norrköping, Östergötlands och Södermanlands handelskammare, drätselkammaren i Sundsvall* samt *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare*.

Därjämte har *Handelsföreningen i Norrköping* i en skrift förklarat sig instämma i de synpunkter som framföras av stadsfullmäktige i Norrköping samt Östergötlands och Södermanlands handelskammare.

I det följande återges till en början innehållet i fullmäktiges skrivelse.

Fullmäktige anföra till att börja med att den av utredningsmannen verkställda utredningen, med hänsyn till att en av delegerade för riksdagens verk den 28 maj 1952 tillsatt kommitté har att avgiva förslag angående löneställningen för riksbankens vaktpersonal, däri inbegripet chaufförer, maskinister (maskinmästare) och eldare, icke innefattar något ställningstagande till lönefrågorna för sistnämnda personalgrupp. Denna kommitté har ännu ej slutfört sitt uppdrag.

¹ *Bihang till riksdagens protokoll 1952. 8 saml. Nr 35.*

Utredningen innehåller icke heller några förslag beträffande riksbankens pappersbruk och sedeltryckeri. Anledningen härtill är att fullmäktige den 12 april 1951 uppdrogo åt en särskild kommitté, bestående av generaldirektören Erik Swartling, generallulldirektören Vidar Fahlander och regeringsrådet Thorsten Thelander, att avge yttrande över en till fullmäktige inkommen, vid fullmäktiges skrivelse såsom *bilaga 2*¹, fogad framställning angående höjd löneställning för direktörerna och vissa andra högre tjänstemän vid dessa industrier. Efter fullgjort utredningsuppdrag har kommittén med skrivelse den 6 juni 1952 avgivit yttrande och förslag beträffande här avsedd personal(*bilaga 3*).¹

Sedan riksbankens industristyrelse förklarar sig biträda vad kommittén föreslagit ha direktören vid sedeltryckeriet Einar Lagrelius och direktören vid pappersbruket Eric Wahren i skrivelse den 13 oktober 1952 framfört vissa synpunkter beträffande lönegradsplaceringen för här ifrågavarande tjänster vid industrierna (*bilaga 4*)¹. Därjämte har laboratorn vid sedeltryckeriet Åke Eldh i promemoria den 29 augusti 1952, vilken i avskrift fogats vid direktörernas skrivelse, gjort framställning om höjning av sin lönegradsplacering. Med anledning härav ha två ledamöter av riksbankens industristyrelse på uppdrag av fullmäktige haft överläggning med kommittéledamöterna för att inhämta deras uppfattning, huruvida sistnämnda två skrivelser föranledde dem till ändrat ståndpunktstagande i något avseende.

Sedan fullmäktige tagit principiell ställning till vissa huvudfrågor i herr Lemnes utredning hava de av utredningen berörda personalorganisationerna, nämligen Riksbankstjänstemännens förening och föreningen Kvinnor i statens tjänst, jämlikt de av 1938 års riksdag godkända bestämmelserna angående förhandlingsrätt för tjänstemän vid riksdagens verk beretts tillfälle att taga del av utredningen. Med anledning av härom inkomna framställningar ha sedermera muntliga förhandlingar ägt rum med representanter för dessa personalorganisationer beträffande utredningsmannens förslag i vad detsamma avser allmänna anställnings-, arbets- och avlöningsvillkor för tjänstemän i banken. Beträffande förhandlingarna ha upprättats protokoll av den lydelse vid fullmäktiges skrivelse fogade *bilagorna 5—8*¹ utvisa.

I det följande upptaga fullmäktige först till behandling huvudpunkterna i utredningsmannens förslag samt de önskemål, som av personalorganisationerna framförts vid de förda förhandlingarna, samt därefter frågan om löneställningen för den ledande personalen vid riksbankens industrier. Av utredningsmannen framlagda förslag eller gjorda uttalanden, vilka icke närmare berörts nedan i denna skrivelse, ha icke föranlett erinringar från fullmäktiges sida och kunna alltså betraktas såsom uttalanden eller förslag av fullmäktige.

¹ Här ej tryckt.

Rationaliseringsåtgärder m. m.

Utredningsmannen: I utredningen framhålles att den senaste tidens utveckling för riksbankens del inneburit, att det centralbanksmässiga arbetet ökat och att till följd därav en förstärkning av personalen på vissa områden redan visat sig erforderlig. Den vidtagna förstärkningen av personalen för centralbanksuppgifter bör dock icke, enligt vad utredningsmannen framhållit, få leda till ett totalt sett ökat behov av arbetskraft. En utbyggnad av resurserna på centralbanksområdet måste därför kompenseras av besparingar på andra områden. Utredningsmannen har vidare utgått från den principen att vad nu sagts bör gälla även de kostnadsökningar, som för-anledas av företagna uppflyttningar av tjänster i högre lönegrad och av de löneförbättringar i den reglerade befordringsgången för yngre bankpersonal, som av honom tillstyrks.

I det föreliggande läget och för att, på något längre sikt, söka skapa bättre befordringsutsikter för riksbankens tjänstemän och samtidigt rationalisera riksbankens och riksbanksledningens arbete har utredningsmannen övervägt, om icke vissa verksamhetsgrenar kunde reduceras eller helt elimineras. Dessa överväganden ha lett till att utredningsmannen av skäl som närmare framgår av utredningen föreslagit, att vid huvudkontoret i Stockholm utlåningen från avbetalningslånefonden skulle betydligt reduceras, dock att möjligheter borde finnas för riksbanken att återupptaga långivningen i full omfattning. För avdelningskontorens del föreslås icke någon ändring i detta avseende. Vid bifall till förslaget skulle de arbetsuppgifter, som nu åvila utlåningsexpeditionen vid huvudkontoret, komma att successivt betydligt minskas. När den totala avvecklingen av ifrågavarande låneverksamhet vid huvudkontoret genomförts beräknas personalen kunna reduceras med cirka 12 personer. Utredningsmannen har därjämte beträffande avbetalningslånefonden uttalat, att det syntes lämpligt att utlåningen från fonden — liksom fallet var innan den jämlikt beslut av 1938 års riksdag kom att ingå som en del av riksbanksfonden — åter skulle finansieras av riksbankens medel, dock att riksdagen liksom hittills borde bestämma maximibeloppet för den totala utlåningen. Det belopp, som av riksdagen, på framställning av Kungl. Maj:t, ställts till riksbankens förfogande för här avsedda ändamål, för närvarande 65 milj. kronor, bör sålunda enligt utredningsmannens mening återbetalas till staten, därvid han lämnat öppet om detta bör ske på en gång eller successivt under en period av exempelvis tre år.

Vidare föreslår utredningsmannen att, i enlighet med vad fullmäktige förutsatte i sin skrivelse till Kungl. Maj:t angående tillkomsten av den statliga affärsbanken, de arbetsuppgifter, som för närvarande fullgöras av remboursexpeditionen vid huvudkontoret, i huvudsak skola överflyttas till nämnda bank, varigenom viss personalbesparing skulle kunna uppnås. Därjämte föreslås, att ombudsmansexpeditionen skall upphöra som självständig enhet och dess arbetsuppgifter överföras till direktionsexpeditionen, varigenom nuvarande ombudsmannatjänsten skulle kunna indragas. Vissa ytterligare organisatoriska ändringar föreslås, varav en del komma att beröras i det följande.

Vad beträffar avdelningskontoren bar utredningsmannen föreslagit, att de arbetsuppgifter, som nu åvila kontoren i Norrköping och Sundsvall, skulle överföras till de närliggande kontoren i Linköping resp. Härnösand, varvid de två förstnämnda kontoren skulle indragas. Sammanslagningen föreslås

vara slutförd senast vid utgången av år 1954. Beträffande de skäl, som utredningsmannen åberopar för här avsedda förslag, torde få hänvisas till utredningen.

Utredningsmannen har emellertid icke varit beredd att ta någon slutlig ställning till och framlägga definitiva förslag om den framtida kontorsorganisationen utan har meddelat sin avsikt att låta närmare undersöka därmed sammanhängande problem för att sedermera återkomma till frågan. Han har därvid framhållit, att under alla förhållanden några större förändringar i detta hänseende, med hänsyn till de konsekvenser som därav skulle följa för personalen, icke kunde ske förrän efter år 1960, då pensionsavgången beräknas vara väsentligt större än dessförinnan. Utredningsmannen har tillagt, att vid denna undersökning bör utredas, om icke nya arbetsuppgifter i kostnadsbesparande syfte skulle kunna överföras till avdelningskontoren från andra statliga organ för att motverka den nedgång i verksamheten vid kontoren, som kan förutsättas bli följden av den successiva minskningen av arbetet med egnahemslån och de från hushållningssällskapen övertagna lånefonderna.

F u l l m ä k t i g e: I likhet med utredningsmannen anse fullmäktige det angeläget att genom rationaliseringsåtgärder söka minska riksbankens utgifter utan att personalens berättigade anspråk beträffande löneställning i jämförelse med den övriga statsförvaltningen därigenom åsidosättas. De förslag, som i sådant syfte framlagts av utredningsmannen, kunna fullmäktige också för sin del biträda. Fullmäktige hysa visserligen viss tvekan angående lämpligheten av en successiv avveckling av avbetalningslånen vid huvudkontoret, medan verksamheten skulle i stort sett oförändrad bibehållas vid avdelningskontoren. Med hänsyn till de skäl, som utredningsmannen åberopat, vilja fullmäktige likväl ej motsätta sig detta förslag. Fullmäktige anse dock, att ett bifall till utredningsmannens förslag i denna del bör få formen av ett bemyndigande för fullmäktige att genomföra avvecklingen, vilket det får ankomma på fullmäktige att taga i anspråk i den mån en avveckling visar sig lämpligen böra genomföras. Fullmäktige vilja i detta sammanhang erinra om att, såsom utredningsmannen framhållit, avvecklingen måste taga en relativt lång tid, eftersom vissa redan utlämnade lån, nämligen s. k. akademikerlån med statlig kreditgaranti, komma att löpa under en tid av upp till 15 år.

Fullmäktige äro vidare ense med utredningsmannen om att avbetalningslånefonden lämpligen bör avvecklas såsom en statlig lånefond (en del av riksbanksfonden) och att låneverksamheten i stället bör bestridas av riksbankens egna medel. Därvid synes det lämpligt att, på sätt utredningsmannen förutsatt, riksdagen bör besluta angående maximibeloppet för den totala utlåningen. Fullmäktige hava på grund härav för avsikt att i särskild skrivelse till Kungl. Maj:t framlägga förslag rörande avbetalningslånefondens avveckling i dess nuvarande form. Med hänsyn till bestämmelserna i riksbankslagen (2 § sista stycket och 18 §; jfr § 7 bankoreglementet) synes det dock lämpligt att, även om medlen i fortsättningen tillskjutas av riksbanken, formellt bibehålla en särskild avbetalningslånefond.

Vad utredningsmannen föreslagit beträffande organisationen av huvudkontoret i övrigt har icke heller givit fullmäktige anledning till erinran. Fullmäktige dela sålunda utredningsmannens uppfattning att en ytterligare utbyggnad av de avdelningar och arbetsgrupper som hava att handlägga ären-

den av centralbanksmässig natur kan visa sig nödvändig för att riksbanken skall på ett tillfredsställande sätt kunna fullgöra sina uppgifter i detta hänseende. Liksom övriga organisatoriska frågor måste denna bli föremål för fortlöpande överväganden från riksbanksledningens sida. Fullmäktige anse i likhet med utredningsmannen det därför nödvändigt, att organisationen icke fastlåses utan får anpassas efter förhållandena vid varje tidpunkt. En konsekvens av denna princip är att tjänster, som komma att uppföras på personalförteckningen för riksbanken, liksom hittills få disponeras för de arbetsuppgifter där de prövas vara mest behövliga, oavsett om de i det nu föreliggande förslaget avsetts för annat arbetsområde.

De av utredningsmannen under rubriken Rationaliseringsåtgärder: Huvudkontoret framlagda förslagen kunna fullmäktige helt biträda. Fullmäktige ansluta sig sålunda till förslaget om att remboursexpeditionen skall avvecklas och att de återstående arbetsuppgifterna överföras till utrikesexpeditionen, att ombudsmannaexpeditionen upphör såsom självständig arbetsgrupp och ombudsmannatjänsten i samband därmed indrages samt att statistikgruppen organiseras på sätt utredningsmannen förordat.

Såsom *bilaga 9¹* bifogas härvid den organisationsplan för riksbanken, som tills vidare skulle komma att tillämpas vid bifall till utredningsmannens av fullmäktige tillstyrkta förslag.

Frågan om riksbankens kontorsnät har varit föremål för behandling av riksdagen vid åtskilliga tillfällen under senare år. Senast vid 1950 års riksdag var frågan föremål för ingående överväganden, därvid riksdagen godkände de uttalanden i ämnet, som gjordes av bankoutskottet i dess utlåtande nr 15. Vissa av de utredningar som riksdagen då förutsatte skola komma till stånd för att riksdagen skulle bli i tillfälle att slutgiltigt taga ståndpunkt till frågan om kontorsnätets omfattning hava ännu icke igångsatts. Även utredningsmannen har hållit frågan öppen och såsom av det föregående framgår tillkännagivit sin avsikt att fullfölja utredningen i vad den ankommer på riksbanken. Av fullmäktige tidigare framförda förslag angående viss minskning av kontorsnätet i kostnadsbesparande syfte hava icke vunnit riksdagens godkännande (jfr BU:s utl. nr 75/1941 avseende frågan om indragning av avdelningskontoren i Mariestad och Nyköping). När nu fullmäktige anse sig kunna biträda utredningsmannens förslag angående indragning av avdelningskontoren i Norrköping och Sundsvall och överförande av arbetsuppgifterna vid dessa kontor till kontoren i Linköping och Härnösand, oaktat att utredningen angående riksbankens — och därmed avdelningskontorens — arbetsuppgifter icke kan anses avslutad, sammanhänger detta med att enligt fullmäktiges uppfattning en dylik organisatorisk ändring kan ske utan ställningstagande till den större frågan. Den verksamhet, som nu bedrivs vid kontoren i Norrköping och Sundsvall, bör nämligen utan olägenhet för allmänheten kunna ombesörjas av de förenämnda närliggande kontoren. Därigenom skulle riksbanken komma att få kontor endast i residensstäderna. Fullmäktige vilja i detta sammanhang erinra om att riksbanken saknar avdelningskontor i vissa andra betydande städer, exempelvis Borås, Eskilstuna och Hälsingborg, vilka äro mer avlägset belägna i förhållande till residensstaden i respektive län än vad fallet är med Norrköping och Sundsvall. Icke heller ur beredskapssynpunkt torde några vägande invändningar kunna resas mot den föreslagna indragningen av ifrågavarande båda

¹ Bilaga 1 i utlåtandet.

kontor, vilken av utredningsmannen beräknats medföra en kostnadsbesparing av cirka 185 000 kronor.

Personalorganisationen (frånsett industrierna). *Utredningsmannen* har föreslagit, att den av 1946 års riksdag godkända och sedermera jämlikt beslut av 1949 och 1950 års riksdagar med smärre jämkningar förlängda ramen för tjänstetillsättningar inom riksbanken (övergångsplan II), vilken utlöper med utgången av innevarande år, skulle avlösas av en mera definitiv personalförteckning för banken. Vid uppgörande av sitt förslag till dylik personalförteckning — och därmed även till ny tjänsteförteckning — har utredningsmannen tagit hänsyn till de ändrade lönegradsplaceringar för tjänstemän vid statsförvaltningen i övrigt, som riksdagens beslut i anledning av den pågående tjänsteförteckningsrevisionen inneburit. Utredningsmannen har vidare vid beräkningen av erforderlig ordinarie personal — om man bortser från remboursärendena — utgått från riksbankens nuvarande arbetsuppgifter; den föreslagna avvecklingen av avbetalningslånerörelsen vid huvudkontoret har sålunda icke tagit sig uttryck i förslag om minskning av antalet tjänster eller sänkt lönegradsplacering.

Vikariatsförordnanden. *Utredningsmannen* har, innan han närmare ingått på frågan angående lönegradsplacering för ordinarie tjänster i banken, avhandlat en fråga, som berör personalen vid såväl huvudkontoret som avdelningskontoren, nämligen frågan om omfattningen av vikariatsförordnanden. Under erinran om att förordnanden för närvarande icke meddelas å lägre tjänster än i lönegraden Ca 22 (bortsett från »befordrade» vaktmästartjänster) har utredningsmannen framhållit att, trots denna begränsning, uppenbara nackdelar kunnat konstateras vara förenade med det nuvarande systemet. Sålunda hava uppkommande ledigheter å exempelvis tjänster i lönegraderna Ca 22 och 23 icke sällan medfört omflyttningar av personal uteslutande för att söka skapa rättvisa vid fördelningen av förordnandena. Dylika omdispositioner, vilka skett med hänsyn till personalens intresse, hava därvid enligt vad utredningsmannen framhållit ofta kommit att bli föga rationella ur synpunkten av arbetets ändamålsenliga bedrivande. I andra fall har hänsynen till att arbetet inom en viss avdelning bort löpa så friktionsfritt som möjligt måst bliva avgörande, vilket haft till följd att orättvisor skapats genom att tjänsteman, som med hänsyn till sina meriter bort erhålla förordnande på annan avdelning, icke kunnat frigöras från sina sedvanliga arbetsuppgifter och därigenom kommit att få avstå från förordnandet till förmån för en mindre meriterad tjänsteman. Under hänvisning till att nuvarande ordning med vikariatsförordnanden i de lägre mellangraderna sålunda icke vore rationell och icke heller kunde genomföras på ett ur personalens synpunkt rättvist sätt har utredningsmannen föreslagit, att förordnande skulle — bortsett från »befordrade» vaktmästartjänster — i fortsättningen meddelas endast å tjänster i lönegraden Ca 25 eller högre lönegrader. Den föreslagna avvecklingen av förordnanden i lägre lönegrader har av utredningsmannen uppställts som ett villkor för genomförandet av de löneuppflyttningar av i viss mån generell natur, som föreslås i utredningen. Utredningsmannen har sålunda ansett att dessa löneuppflyttningar böra ses som en kompensation för slopandet av systemet med förordnanden i nuvarande lönegraderna 22 och 23. Utredningsmannen tillägger, att det vore desto större anledning upphöra med här avsedda förordnanden som antalet tjänster för bankpersonal i lägre lönegrad än Ca 25 icke motiverades

med de speciella arbetsuppgifterna på varje tjänst; antalet tjänster utgjorde i stället resultatet av en avvägning, som toge hänsyn dels till arbetsuppgifterna i stort för denna kategori av tjänstemän, dels till önskvärdheten att skapa en rimlig befordringsgång.

Under rubriken Specialfrågor, punkten 3), har utredningsmannen föreslagit vissa övergångsanordningar, vilka avse att under vissa förutsättningar och enligt vissa grunder under en övergångstid av förslagsvis tre år bereda fullmäktige möjlighet att lämna kompensation till tjänstemän, som hittills innehåft förordnanden i lönegraderna Ca 22 och/eller Ca 23 och som vid bifall till vad utredningsmannen i detta och andra avseenden föreslagit skulle komma att få vidkännas inkomstminskning genom ifrågavarande anordning.

Förhandlingarna: Vid de förda förhandlingarna hava invändningar rests mot utredningsmannens förslag i denna del. Båda de vid förhandlingarna representerade personalorganisationerna hava nämligen hemställt om att förordnanden generellt skulle bibehållas å tjänster i 23:e lönegraden samt även å lägre tjänster, som äro förenade med kassavårdansvar eller speciella arbetsuppgifter, exempelvis kassörsgöromål. — De av utredningsmannen föreslagna övergångsanordningarna hava icke föranlett erinran från personalorganisationernas sida.

Från riksbankens sida har vid förhandlingarna, under hänvisning till vad utredningsmannen anfört, understrukits att ett bifall till personalorganisationernas framställningar på denna punkt skulle rycka undan grunden för den av utredningsmannen föreslagna personalförteckningen i vad den avser mellangraderna. Med hänsyn till att tjänsternas antal i 23:e och lägre lönegrader enligt utredningsmannens förslag huvudsakligen betingades av rekryterings- och befordringsskäl samt att någon bedömning icke skett av svårighetsgraden hos de olika arbetsuppgifter, som komme att åvila tjänstemän i dessa lönegrader, hava riksbankens representanter vidare framhållit, att en placering av tjänsterna i dessa lönegrader icke borde ske, något som måste utgöra förutsättning för meddelande av vikariatsförordnanden. Det sagda gällde även beträffande »befordrade» biträdestjänster; å sådana tjänster hade för övrigt vikariatslöneförordnanden icke förekommit under senare år.

Fullmäktige ansluta sig till vad utredningsmannen uttalat och föreslagit beträffande vikariatsförordnanden i riksbanken och biträda även förslaget till övergångsanordningar. Fullmäktige vilja uttryckligen tillkännagiva, att sloandet av vikariatsförordnanden i lägre lönegrader än Ca 25 (bortsett från »befordrade» vaktmästartjänster) utgör en förutsättning för fullmäktiges anslutning till de av utredningsmannen föreslagna generella lönegradsuppflyttningarna.

Befordringsgången för icke ordinarie tjänstemän. I utredningen har föreslagits en väsentlig förbättring av löneställningen och befordringsgången för sådana icke-ordinarie tjänstemän, som uppfylla i § 30 mom. 1, punkten 1:o bankoreglementet uppställda kompetensvillkor (s. k. bankpersonal). Vad utredningsmannen i detta hänseende föreslagit har av personalorganisationerna lämnats utan erinran.

Fullmäktige kunna för sin del biträda utredningsmannens förslag. Något beslut av riksdagen torde icke erfordras på denna punkt, eftersom enligt bestämmelse i 4 § 2 mom. avlöningsreglementet för riksdagens verk extra ordinarie tjänster i riksbanken inrättas och lönegradsplaceras av »ve-

derbörande myndighet», d. v. s. av fullmäktige eller, efter fullmäktiges bemyndigande, av riksbankens direktion.

Tjänster i lönegraden Ca 21. För närvarande utgör lönegraden Ca 20 den första ordinarie graden för s. k. bankpersonal.

Utredningsmannen har ansett att, om man enligt de principer som tillämpas inom den övriga statsförvaltningen övergår till lönegrader med ojämna nummer, man bör välja lönegraden Ca 21 som bottengrad. Utredningsmannen har vidare uttalat, att det bör eftersträvas att öppna möjlighet för befordran av extra ordinarie tjänstemän till nämnda lönegrad efter tre års anställning i lönegraden Ca 19 (och sju å sju och ett halvt års anställning i banken). En konsekvens härav skulle bli, att antalet tjänster i lönegraden Ca 21 måste i viss mån variera. Utredningsmannen har därför ansett, att fullmäktige årligen böra till bankoutskottet inkomma med förslag om antalet tjänster i denna lönegrad. För nästkommande år föreslår utredningsmannen, med tillämpning av dessa principer och med hänsyn till vad som av honom föreslagits beträffande överförande av vissa nuvarande tjänster i lönegraden Ca 22 till övergångsstat, att antalet tjänster i lönegraden Ca 21 bestämmas till 70. För innehavarna av tjänster i lönegraden Ca 21 föreslås benämningen kammarskrivare. Utredningsmannen har slutligen föreslagit att de nuvarande tjänstemännen i lönegraden Ca 20 skola utan kungörelseförfarande från och med den 1 januari 1953 uppflyttas till lönegraden Ca 21.

Vad utredningsmannen sålunda föreslagit, vilket icke föranlett erinran från personalorganisationernas sida, tillstyrkes av fullmäktige.

Tjänster i lönegraden Ca 23. Utredningsmannen har under framhållande bl. a. av de olägenheter som tjänster med endast en lönegrads skillnad medfört föreslagit, att lönegraden Ca 22 slopas i riksbanken medan lönegraden Ca 23 bibehålles. Under hänvisning till de principer som i utredningen anförts beträffande befordringsgången för s. k. bankpersonal samt i syfte att bereda viss kompensation för minskade vikariatsförordnanden m. m. har utredningsmannen föreslagit, att 24 av nuvarande tjänster i lönegraden Ca 22 skulle höjas till lönegraden Ca 23, varigenom antalet tjänster i denna lönegrad skulle komma att uppgå till 62. Tio av de nuvarande tjänsterna i lönegraden Ca 22 beräknas därefter övergångsvis få bibehållas i sistnämnda lönegrad och innehavarna av dessa tjänster få föras å övergångsstat. Som en konsekvens därav skulle motsvarande antal tjänster i lönegraden Ca 21 få tillsättas först i mån av avgång från de å övergångsstat uppförda tjänsterna i lönegraden Ca 22. — Innehavarna av tjänster i lönegraden Ca 23 föreslås av utredningsmannen i de nya tjänste- och personalförteckningarna erhålla tjänstebenämningen förste kammarskrivare.

Under hänvisning till att den föreslagna fördelningen av tjänster mellan 21 och 23 lönegraderna icke skett med utgångspunkt från en i detalj genomförd gradering av arbetsuppgifterna, anser utredningsmannen att en indragning av kontoren i Norrköping och Sundsvall icke bör medföra en minskning av det föreslagna antalet tjänster i dessa lönegrader. Utredningsmannen har i detta sammanhang gjort vissa uttalanden angående tjänsternas fördelning å kontoren m. m. (se s. 41 i utredningen¹).

Vad utredningsmannen föreslagit beträffande här ifrågakvarande tjänster har lämnats utan erinran av personalorganisationerna, bortsett från att dessa organisationer såsom förut nämnts begärt att tjänsterna

¹ Sidohänvisningen i fullmäktiges skrivelse har här ändrats till att avse utlåtandet.

skulle erhålla en fast placering, varjämte Riksbankstjänstemännens förening uttalat, att tjänstebenämningen helst borde ändras.

Även fullmäktige biträda utredningsmannens förslag. Frågan om ändrad tjänstebenämning torde få upptagas till prövning sedan motsvarande spörsmål slutligt behandlats inom den övriga statsförvaltningen.

Tjänster i lägst lönegraden Ca 25. Utredningsmannen har föreslagit en ökning av antalet tjänster i lönegraderna Ca 25, Ca 27 och Ca 29. Detta förslag föränledes, enligt vad utredningsmannen framhållit, i vissa fall av att arbetsuppgifterna blivit mera krävande, medan i andra fall förslagen baserade sig på en annan värdering av arbetsuppgifterna än tidigare. Vid ständpunktstagandet har tillkommit strävan att skapa bättre befodringsutsikter i mellangraderna, bl. a. på grund av tidigare ojämnheter i antagandet av personal. I åtskilliga fall, såsom beträffande kassavårdartjänster, ha flera av dessa orsaker samverkat. Utredningsmannen har i detta sammanhang uttalat, att även om bedömningen av arbetsuppgifterna i några av dessa fall kunde anses generös, de med tjänsternas uppflyttning till högre lönegrad förenade kostnadsökningarna vore relativt små och syntes fullt motiverade ur synpunkten att skapa rättvisare befodringsförhållanden mellan jämförlig personal.

Utredningsmannens förslag innebär att tre tjänster skola höjas från lönegraden Ca 27 till *lönegraden Ca 29*, nämligen gruppchefstjänsten å sedelkontoret, intendentstjänsten samt en av de båda tjänsterna i lönegraden Ca 27 å revisionskontoret — därvid förutsättes att innehavaren skulle komma att fungera såsom gruppchef å kontoret.

Från lönegraden Ca 25 till *lönegraden Ca 27* föreslår utredningsmannen att följande fyra tjänster skulle höjas från och med den 1 januari 1953, nämligen tjänsten såsom expeditjonsföreståndare å depositaexpeditionen samt kamrerstjänsterna vid avdelningskontoren i Karlstad, Krislianstad och Umeå (för närvarande äro kamrerstjänsterna vid avdelningskontoren i Gävle, Jönköping, Linköping, Luleå, Norrköping, Uppsala och Örebro placerade i lönegraden Ca 27). Vid indragning av kontoret i Sundsvall föreslås vidare att kamrerstjänsten i Härnösand skall höjas från Ca 25 till Ca 27, därvid den nuvarande kamrerstjänsten i lönegraden Ca 25 vid kontoret i Sundsvall skulle indragas. Som kamrerstjänsten i lönegraden Ca 27 vid kontoret i Norrköping skulle bli överflödig vid indragning av detta kontor, komma kontorsindragningarna icke att påverka antalet kamrerstjänster i 27:e lönegraden.

Vad angår *lönegraden Ca 25* föreslår utredningsmannen en uppflyttning till sagda lönegrad av tjänsten såsom chef för besättningslånedetaljen, sex tjänster såsom kassavårdare — nämligen tre å kassaexpeditionen, en å depositaexpeditionen, en å sedelkontoret samt en å sedelförstöringskontoret — samt en tjänst å revisionskontoret. En tjänst i lönegraden Ca 25 föreslås överflyttad från remboursexpeditionen till utrikesexpeditionen; en vakant tjänst som statistiker i sagda lönegrad föreslås indragen.

I fråga om *direktörstjänsterna vid avdelningskontoren* föreslår utredningsmannen att direktörstjänsterna vid kontoren i Göteborg och Malmö skola bibehållas i lönegraden Cp 14. Beträffande övriga direktörstjänster har utredningsmannen ifrågasatt, om icke en höjning från lönegraden Cp 9 till Cp 10 borde övervägas. Han har emellertid lämnat frågan öppen och icke avgivit något förslag på denna punkt.

Förhandlingarna: Vid de förda förhandlingarna har Riksbankstjänstemännens förening yrkat höjning av åtskilliga tjänster i lönegraden Ca 25 eller högre lönegrad utöver vad utredningsmannen föreslagit. Sålunda yrkas beträffande *huvudkontoret* att även den andra tjänsten i lönegraden Ca 27 å revisionskontoret och gruppchefstjänsten å sedelförstörelsekontoret skulle höjas till lönegraden Ca 29 *samt att* i lönegraden Ca 27 skulle inrättas — eller från lönegraden Ca 25 höjas — fyra tjänster utöver vad utredningsmannen föreslagit, nämligen en å fondexpeditionen, en å valutagruppen, en å organisations- och personalkontoret och en å bokföringscentralen. Vidare har yrkats *att* tjänsten i lönegraden Ca 25 å statistikgruppen skulle bibehållas *samt att* vissa nya, i förhandlingsprotokollet närmare angivna tjänster skulle inrättas i sistnämnda lönegrad. Beträffande *avdelningskontoren* har föreningen yrkat, att de nuvarande tjänsterna såsom valvskamrerare vid kontoret i Göteborg resp. Malmö skulle höjas från lönegraden Ca 25 till Ca 27 och att samma höjning skulle från och med den 1 januari 1953 vidtagas beträffande samtliga tretton kamrerstjänster vid avdelningskontoren, vilka icke för närvarande äro eller av utredningsmannen från och med sagda tidpunkt föreslagits hänföra till sistnämnda lönegrad, nämligen vid kontoren i Falun, Halmstad, Härnösand, Kalmar, Karlskrona, Mariestad, Nyköping, Sundsvall, Visby, Vänersborg, Växjö, Västerås och Östersund. Vidare har föreningen yrkat att befattningarna såsom sedelräkningsföreståndare vid avdelningskontoren i Göteborg och Malmö skulle placeras i 25 lönegraden. Slutligen har föreningen hemställt, att direktörstjänsterna vid avdelningskontoren i Göteborg och Malmö skulle höjas från lönegraden Cp 14 till Cp 15 *samt att* direktörstjänsterna vid övriga kontor skulle uppflyttas till lönegraden Cp 12.

Beträffande motiveringen till de av personalföreningen föreslagna höjningarna torde få hänvisas till förhandlingsprotokollet.

Riksbankens representanter vid förhandlingarna ha icke ansett sig kunna biträda de av personalföreningen sålunda framförda yrkandena om höjning av tjänster i lönegrad. Från representanternas sida har framhållits att de bedömde de av utredningsmannen föreslagna höjningarna i vissa fall såsom relativt generösa och att vad angår huvudkontoret en viss omflyttning av tjänster i 25:e lönegraden till andra än nuvarande eller av utredningsmannen närmast avsedda arbetsuppgifter kunde ske inom den av utredningsmannen föreslagna personalramen, därest i något fall detta kunde befinnas motiverat. Man underströk i detta sammanhang att utredningsmannens förslag icke innefattade någon detaljprövning beträffande svårighetsgraden för samtliga nu befintliga tjänster i lönegraden Ca 25.

I fråga om avdelningskontoren uttalade riksbankens representanter, att en höjning av kamrerstjänsten vid kontoret i Östersund till lönegraden Ca 27 kunde ifrågakomma när kamrerstjänsten vid kontoret i Härnösand höjdes i samband med indragning av kontoret i Sundsvall. Därigenom skulle kamrerstjänsterna vid samtliga avdelningskontor i Norrland komma att tillhöra samma lönegrad.

Vad beträffar direktörstjänsterna hade riksbankens representanter vid förhandlingarna, efter därom av fullmäktige lämnat bemyndigande, förordat att dessa tjänster vid de tjugutre — efter indragning av kontoren i Norrköping och Sundsvall tjuget — mindre avdelningskontoren skulle höjas till lönegraden Cp 10. Däremot hade representanterna icke funnit sig

kunna tillstyrka någon höjning av direktörstjänsterna vid kontoren i Göteborg och Malmö.

En jämförelse beträffande antalet tjänster i lönegraderna Ca 25, 27 och 29 vid huvudkontoret och avdelningskontoren dels enligt nu gällande övergångsplan II, dels enligt utredningsmannens förslag och dels enligt personalföreningens vid förhandlingarna framförda yrkanden ter sig på följande sätt:

	Tjänster i lönegraden	Övergångsplan II	Utredningsmannens förslag	Personalföreningens yrkande
Huvudkontoret	Ca 29	5	8	10
	Ca 27	9	7	9
	Ca 25	16	22	27
Avdelningskontoren	Ca 29	2	2	2
	Ca 27	7	10	25
	Ca 25	20	17	4

Fullmäktige, som tagit under övervägande vad utredningsmannen anfört beträffande tjänster i lönegraderna Ca 25, Ca 27 och Ca 29 samt vad som förekommit vid de förda förhandlingarna, anse sig kunna helt biträda utredningsmannens förslag. Enligt fullmäktiges mening måste nämligen utredningsmannens avvägning av ifrågasättande tjänster bedömas såsom relativt gynnsam för personalen. Särskilt synes det fullmäktige att utredningsmannens förslag om höjning av vissa kassavårdartjänster till 25:e lönegraden innefattar en välvillig bedömning av dessa tjänster. Man torde även kunna ifrågasätta, om icke de arbetsuppgifter, som äro förenade med en och annan av de nuvarande tjänsterna i sistnämnda lönegrad, äro sådana att arbetet borde kunna utföras av tjänstemän i lägre lönegrad. Om fullmäktige med hänsyn till sin uppfattning, att utredningsmannens förslag beträffande antalet tjänster i lönegraden Ca 25 är väl avvägt, icke vilja ifrågasätta en minskning av detta antal på grund av nyss angivna förhållanden, kunna fullmäktige å andra sidan icke tillstyrka en höjning av antalet för att tillmötesgå personalföreningens önskemål i detta avseende. Mot en höjning framdeles av kamrerstjänsten vid avdelningskontoret i Östersund till lönegraden Ca 27 (jfr ovan) hava fullmäktige emellertid intet att erinra. Fullmäktige torde få återkomma till denna fråga samtidigt med de personalspörsmål, som uppstå i samband med att verksamheten upphör vid kontoret i Sundsvall.

Skulle utvecklingen av riksbankens arbetsuppgifter framdeles motivera ändring av här avsedda lönegradsplaceringar, äro fullmäktige självfallet beredda att då upptaga frågan till omprövning. Det bör dock understrykas att den föreslagna personalförteckningen måste i sig inrymma viss elasticitet, när det gäller bankens arbetsuppgifter, och att följaktligen en mindre ökning resp. minskning av dessa uppgifter i och för sig icke bör medföra rubbning av personalplanen. Detta ligger för övrigt helt i linje med vad utredningsmannen förutsatt.

Beträffande direktörstjänsterna vid avdelningskontoren i Göteborg och Malmö anse fullmäktige sig icke kunna biträda personalföreningens framställning om höjning av dessa tjänster. Fullmäktige ansluta sig sålunda till utredningsmannens förslag att tjänsterna bibehållas i lönegraden Cp 14.

I fråga om direktörstjänsterna vid övriga kontor anse sig fullmäktige böra föreslå att dessa tjänster uppflyttas en lönegrad, d. v. s. till lönegraden Cp 10. Fullmäktige kunna följaktligen icke biträda personalföreningens framställning om att tjänsterna skola höjas till lönegraden Cp 12.

Utredningsmannen har erinrat om att å gällande övergångsplan II finnas uppförda tre *bankdirektörstjänster i lönegraden Cp 19* samt att av dessa endast två äro tillsatta med ordinarie innehavare, medan den tredje uppehålls på förordnande mot vikariatslön (se utredn. s. 32). Enligt utredningsmannens förslag skola samtliga dessa tre tjänster bibehållas å den nya personalförteckningen och den med vikariatslön nu uppehållna tjänsten återbesättas med ordinarie innehavare. I stället skulle en tjänst som bankkommissarie och chef för utrikessekretariatet indragas. Utredningsmannen har ansett den höjda tjänsteställningen motiverad med hänsyn till de mycket betydelsefulla arbetsuppgifter som åvila tjänstens innehavare.

Fullmäktige ansluta sig till vad utredningsmannen föreslagit.

Biträdespersonal.

Beträffande biträdespersonalen har *utredningsmannen* föreslagit ökning av antalet kameralbiträdestjänster i lönegraden Ca 11 med 5 eller från 12 till 17. Vidare föreslås ökning av antalet kontorsbiträdestjänster i lönegraden Ca 8 från 32 till 38, därvid det ökade antalet tjänster förutsättes komma att utnyttjas endast i den mån sådant betingas av den reglerade befordringsgången för biträdespersonal. Utredningsmannen utgår därjämte från att, i den mån detta föranledes av nyssnämnda befordringsgång, fullmäktige liksom hittills skola äga tillsätta ordinarie kontorsbiträdestjänster utan hinder av den föreslagna nya personalförteckningen för riksbanken. — I övrigt har utredningsmannen icke föreslagit någon ändring av antalet biträdestjänster.

Utredningsmannen har emellertid erinrat om att 1949 års tjänsteförteckningskommitté ännu icke slutfört sin utredning beträffande eventuella uppflyttningar av biträdespersonal vid den allmänna statsförvaltningen till högre lönegrad än Ca 15 och att det följaktligen kunde bli anledning att, när kommitténs förslag föreligger, återkomma till frågan om biträdespersonalens lönegradsplacering.

Med anledning av vid *förhandlingarna* med föreningen *Kvinnor i statens tjänst* av föreningen gjord framställning om ökning av antalet kameralbiträdestjänster i lönegraden Ca 11 hade riksbankens representanter vid förhandlingarna tillstyrkt att, utöver vad utredningsmannen föreslagit, ytterligare två dylika tjänster skulle inrättas. I övrigt hava vid förhandlingarna inga erinringar framställts mot utredningsmannens förslag i vad det avser den ordinarie biträdespersonalens lönegradsplacering.

Fullmäktige vilja för sin del ansluta sig till vad utredningsmannen föreslagit med den jämkning beträffande antalet kameralbiträdestjänster som vid förhandlingarna förordats av riksbankens representanter. Antalet dylika tjänster bör följaktligen i personalförteckningen höjas till 19. Det må tilläggas att fullmäktige äga möjlighet att, liksom hittills, i särskilda fall medgiva befordran till extra ordinarie kameralbiträdestjänst i lönegraden Ce 11 — och eventuellt till högre extra ordinarie biträdestjänst — om förhållandena anses motivera en dylik åtgärd.

Vaktpersonal.

Såsom inledningsvis nämnts, har utredningsmannen icke upptagit frågan om vaktmästarpersonalens löneställning till behandling med hänsyn till att frågan är föremål för utredning av en särskild av delegerade för riksdagens verk tillsatt kommitté. Han har därför inskränkt sig till att föreslå indragning av en bankvaktmästartjänst i lönegraden Ca 11 vid kontoret i Göteborg samt av gårdskarlstjänsten i lönegraden Ca 9 vid samma kontor, vilka båda tjänster äro vakanta och anses icke böra återbesättas.

Vad utredningsmannen föreslagit har icke givit fullmäktige anledning till erinran.

Specialfrågor.

Vad utredningsmannen anfört under denna rubrik har, i vad avser ersättning övergångsvis för minskade vikariatsförordnanden, berörts i det föregående.

Beträffande övriga punkter, som avhandlas under sagda rubrik, anse sig fullmäktige kunna inskränka sig till att här till behandling upptaga endast frågan om reservpersonalens pensioneringsförhållanden. Såsom omnämnts i utredningen åtnjuter det stora flertalet av den s. k. reservpersonalen — d. v. s. personal som anställts för arbete av biträdesnatur, framför allt för sedelräkning — dagavlöning enligt en löneplan som faststälts av fullmäktige; vissa anställningshavare hava dock tillerkänts månadsavlöning.

Under erinran om att ifrågavarande personal icke åtnjuter någon pensionsrätt har utredningsmannen uttalat, att bestämmelserna i kungl. kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 490) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst syntes kunna tillämpas å denna personal. Han har därför ansett, att fullmäktige böra känna sig oförhindrade att — därest från riksdagens sida invändningar däremot icke resas — tillämpa kungörelsens bestämmelser å anställningshavare tillhörande ifrågavarande personalkategori. Skulle det visa sig skäligt att anställningshavare, som åtnjuter månadsavlöning eller eljest tjänstgör dagligen och med full arbetstid, erhåller pension efter något förmånligare grunder, finge frågan härom av fullmäktige hänskjutas till riksdagen.

Fullmäktige biträda vad utredningsmannen i detta avseende uttalat.

Vad angår de *kostnadsökningar*, respektive *kostnadsbesparingar*, som beräknas uppkomma vid bifall till utredningsmannens av fullmäktige biträdda förslag torde få hänvisas till utredningen, s. 50—51.

Industrierna.

De av fullmäktige tillkallade utredningsmännen hava beträffande löneställningen för den ledande personalen vid riksbankens pappersbruk och sedeltryckeri föreslagit,

att direktörstjänsterna bibehållas i nuvarande lönegrad (Cp 15), att de personliga tilläggen (»tilläggsarvodena») vid dessa tjänster höjas från högst

2 000 kronor till högst 4 000 kronor för år samt att direktören för pappersbruket må äga uppbära ett från högst 4 000 kronor till högst 6 000 kronor förhöjt representationsbidrag och direktören för sedeltryckeriet ett representationsbidrag av högst 2 000 kronor, allt för år räknat,

att driftsingenjörstjänsterna uppflyttas från lönegraden Ce 30 till lönegraden Ce 31 och att ställföreträdararvode må utgå till innehavarna av dessa tjänster med högst 2 400 kronor för år,

att laboratorstjänsten vid sedeltryckeriet uppflyttas från lönegraden Ce 30 till lönegraden Ce 31 och att, när det anses lämpligt att tillsätta kontrollingenjörstjänsten vid pappersbruket, också denna tjänst placeras i lönegraden Ce 31, samt

att biträdande driftsingenjörstjänsten vid sedeltryckeriet bibehålles i nuvarande lönegrad (Ce 27).

Såsom framgår av den tidigare omförmälda skrivelsen från cheferna för sedeltryckeriet och pappersbruket hava dessa ansett att den av utredningsmännen föreslagna löneställningen för ifrågavarande personal — bortsett från kontrollingenjören vid pappersbruket — är otillfredsställande. För direktörstjänsterna synas de, liksom i den ursprungliga framställningen, ha funnit en uppflyttning till lönegraden Cp 19 motiverad, d. v. s. samma lönegrad som gäller för generaldirektör och för riksbankens tre bankdirektörstjänster, att de till dem nu utgående personliga lönetilläggen å 2 000 kronor borde höjas till 7 000 kronor per år samt att representationsbidrag skulle beviljas direktören vid sedeltryckeriet med ett belopp av högst 4 000 kronor i stället för 2 000 kronor per år, som kommittén föreslagit. Som alternativ hava direktörerna angivit, att ett lönesystem baserat på kontraktsanställning kunde anses tänkbart.

Även beträffande driftsingenjörerna vid sedeltryckeriet och pappersbruket hava direktörerna funnit utredningsmännens förslag otillfredsställande. Såvitt kan utläsas av direktörernas skrivelse hava de vidhållit, att dessa befattningshavare, vilka för närvarande äro placerade i lönegraden Ce 30, skulle erhålla ordinarie tjänst i lönegraden Cp 10, därvid något ställföreträdararvode icke skulle utgå till dem utan endast sedvanlig vikariatsersättning i de fall de vikarierade å direktörstjänsten. Direktörerna hava vidare ansett att den nuvarande tjänstebenenämningen borde ändras till överingenjör.

I fråga om laboratorstjänsten vid sedeltryckeriet hava direktörerna, under hänvisning till vidtagna löneflyttningar för andra laboratorer i statens tjänst, biträtt av den nuvarande tjänsteinnehavaren Åke Eldh gjord framställning om att tjänsten skulle placeras i lönegraden Ce 36 samt att Eldh på grund av sin ekonomiska och språkliga utbildning skulle erhålla ett personligt lönetillägg å 3 000 kronor per år.

Vad angår biträdande driftsingenjörstjänsten vid sedeltryckeriet synas direktörerna likaledes hava vidhållit tidigare förslag om att tjänsten, som från och med den 1 januari 1951 är placerad i lönegraden Ce 27, skulle höjas till Ce 30 samt att därutöver ett personligt lönetillägg (å 2 000 kronor) bör utgå.

Slutligen har i direktörernas skrivelse till behandling upptagits frågan om lönegradsuppflyttning av kamrerstjänsten vid sedeltryckeriet, vilken tjänst liksom tjänsten som kamrerare vid pappersbruket jämlikt beslut av fullmäktige den 28 februari 1952 är placerad i lönegraden Ce 27. Huruvida de beträffande denna tjänst vidhållit den ursprungliga framställningen om tjänstens placering i lönegraden Ce 30 kan ej utläsas ur skrivelsen.

Såsom ovan nämnts hava fullmäktige inhämtat utredningsmännens uppfattning med anledning av vad direktörerna vid industrierna anfört i förenämnda skrivelse. Utredningsmännen hava därvid framhållit att de vid avgivande av sina förslag tagit hänsyn till de löneändringar som dessförinnan enligt tjänsteförteckningskommitténs förslag vidtagits inom den allmänna statsförvaltningen och att vad därefter skett å löneområdet — även beträffande laboratorstjänster — icke borde föranleda ändring i deras ställningstagande på någon punkt. Utredningsmännen ansågo sig därför böra helt vidhålla sina tidigare förslag.

Fullmäktige, som tillkallat utredningsmännen för att få en bedömning av löneställningen för den ledande personalen vid industrierna efter i huvudsak samma principer som tillämpas inom statsförvaltningen i övrigt, hava för sin del icke funnit möjlighet att föreslå annan löneställning för ifrågavarande personal än utredningsmännen förordat. Fullmäktige hava sålunda icke nu velat tillstyrka den eventuella lösning av lönefrågan för direktörerna, som diskuteras av utredningsmännen och alternativt förordats av direktörerna själva, nämligen att övergå till kontraktsanställning av direktörerna och därmed fri lönesättning för dem. Det må i detta sammanhang nämnas, att om till direktörslönen i Cp 15 (31 920 kronor för år) läggs ett personligt tillägg å 4 000 kronor per år, den faktiska löneställningen kommer att ligga mellan Cp 18 och Cp 19 (35 520 kronor, resp. 36 720 kronor per år). Hänsyn har då icke tagits till de föreslagna representationsbidragen.

Vid bifall till utredningsmännens av fullmäktige tillstyrkta förslag komma direktörstjänsterna att i tjänste- och personalförteckningarna upptagas i oförändrad löneställning. Däremot bör bestämmelsen i 35 § 1 mom. avlöningsreglementet för riksdagens verk ändras så, att fullmäktige bemyndigas tillerkänna direktörerna vid industrierna tilläggsarvoden med högst 4 000 kronor per år. Vidare bör ändring vidtagas i 33 § 5 mom. i samma reglemente så att maximibeloppet av representationsbidraget för direktören vid pappersbruket höjes till 6 000 kronor för år räknat samt att medgivande lämnas att tillerkänna direktören vid sedeltryckeriet ett dylikt bidrag med högst 2 000 kronor för år. Slutligen bör i reglementets 36 § 1 mom. inflyta ett bemyndigande för fullmäktige att tilldela driftsingenjörerna vid pappersbruket och sedeltryckeriet ställföreträdararvode med högst 2 400 kronor för år.

Vad angår extra ordinarie tjänster i riksbanken äga fullmäktige enligt 4 § 2 mom. avlöningsreglementet för riksdagens verk inrätta och besluta om lönegradsplaceringen av dylika tjänster, dock att frågan skall underställas delegerade för riksdagens verk när det gäller högre tjänster än i lönegraden Ce 30. Fullmäktige hava därför för avsikt att — om riksdagen lämnar utredningsmännens av fullmäktige biträdda förslag utan erinran i vad avser driftsingenjör-, laborator- och kontrollingenjörstjänsterna — hos delegerade göra framställning om dessa tjänsters lönegradsplacering i enlighet med förslaget, beträffande kontrollingenjörstjänsten dock först när frågan blir aktuell.

I fråga om biträdande driftsingenjören vid sedeltryckeriet äro fullmäktige beredda att höja hans löneställning i samma takt som skulle ske, om han vore anställd vid verk inom den övriga statsförvaltningen, därvid en jämförelse med vattenfallsstyrelsen kan ifrågakomma.

Det må slutligen nämnas, att direktören vid sedeltryckeriet i skrivelse den 11 oktober 1952 gjort framställning om inrättande av vissa nya tjänster vid

tryckeriet (andre faktor i lönegraden Ce 19¹, guillochör i Ce 15¹ och biträdande bevakningsförmän i Ce 13) samt om höjning av förste faktorn från lönegraden Ce 23 till Ce 25, av gravören från lönegraden Ce 21 till Ce 25, av fabriksbokhållaren från lönegraden Ce 19 till Ce 21, av förrådsförvaltaren från lönegraden Ce 16 till Ce 17 samt av bevakningsförmannen från lönegraden Ce 15 till Ce 16. Kassörstjänsten har däremot ansetts vid nuvarande tjänsteinnehavarens avgång kunna tilldelas delvis ändrade arbetsuppgifter och i samband härmed sänkas från lönegraden Ce 24 till Ce 15.

Här avsedda framställningar, till vilka riksbankens industristyrelse ännu ej tagit ställning, beröra frågor, som det med hänsyn till vad ovan anförts angående inrättande och lönegradsplacering av extra ordinarie tjänster i riksbanken torde ankomma på fullmäktige att avgöra. Fullmäktige hava därför ansett sig kunna i förevarande sammanhang förbigå här avsedda spörsmål.

Fullmäktiges hemställan.

Fullmäktige hemställa under hänvisning till vad i skrivelsen anförts, att bankoutskottet ville föreslå riksdagen att

dels i princip godkänna vad ovan föreslagits beträffande avveckling av avbetalningslånerörelsen vid riksbankens huvudkontor,

dels besluta, att riksbankens avdelningskontor i Norrköping och Sundsvall skola indragas från och med dag, som fullmäktige äga bestämma, dock senast vid utgången av år 1954,

dels, med tillämpning från och med den 1 januari 1953, godkänna — eller bemyndiga delegerade för riksdagens verk att utfärda — vid skrivelsen fogade förslag till

a) tjänsteförteckning för riksbanken (bilaga 2 till detta utlåtande),

b) personalförteckning för riksbanken (bilaga 3 till detta utlåtande),

dels bemyndiga fullmäktige att utan ledigförklarande befordra nuvarande kammarskrivare i lönegraden Ca 20 till lönegraden Ca 21,

dels bemyndiga bankoutskottet att årligen, räknat från och med den 1 januari 1954, bestämma antalet tjänster i riksbanken i lönegraden Ca 21,

dels, med godkännande av vad i riksbankschefens utredning föreslagits beträffande vikariatsförordnanden i riksbanken, bemyndiga fullmäktige att besluta angående gottgörelse för mistade vikariatsförordnanden enligt grunder, som i utredningen angivits,

dels ock bemyndiga delegerade för riksdagens verk att, med tillämpning från och med den 1 januari 1953, besluta, att 33 § 5 mom., 35 § 1 mom och 36 § 1 mom. avlöningsreglementet för riksdagens verk skola hava det ändrade innehåll, som framgår av vid skrivelsen fogad *bilaga* (bilaga 4 till detta utlåtande).

I sitt yttrande över fullmäktiges framställning anför *lönenämnden för riksdagens verk* följande:

¹ För närvarande avlöning enligt kollektivavtal.

Framställningen grundar sig på två enligt fullmäktiges uppdrag verkställda utredningar, den ena innebärande en översyn av riksbankens verksamhet och åsyftande rationalisering och effektivisering av riksbankens arbetet, den andra avseende löneställningen för direktörerna och vissa andra högre tjänstemän vid riksbankens pappersbruk och sedeltryckeri.

De från lönenämndens synpunkt mest betydelsefulla förslagen beträffande bankpersonalen innebära, att befordringsgången på icke-ordinariestadiet omkonstrueras, att vikariatsförordnanden i fortsättningen icke skola meddelas på tjänster i lägre lönegrader än Ca 25 (bortsett från »befordrade» vaktmästartjänster), att den lägsta lönegraden för ordinarie tjänster blir Ca 21 i stället för Ca 20, att lönegraden Ca 22 icke vidare skall utnyttjas annat än övergångsvis i vissa fall, att ett antal tjänster i lönegraderna Ca 23, Ca 25 och Ca 27 uppflyttas till respektive Ca 25, Ca 27 och Ca 29 samt att direktörstjänsterna vid avdelningskontoren i andra städer än Göteborg och Malmö uppflyttas från Cp 9 till Cp 10.

Den nya befordringsgången har utformats så, att lönegraden Ce 19 skall uppnås efter en anställningstid av fyra år eller något mera, och det har förutsatts, att befordran till den ordinarie bottengraden Ca 21 skall kunna ske efter ytterligare tre år. Rekryteringspersonalens villkor komma härigenom att bli betydligt gynnsammare än för närvarande. Enligt lönenämndens mening måste dessa nya villkor också sägas väl tåla en jämförelse med avlöningsförhållandena för de personalkategorier inom kommunikationsverken och tullverket, med vilka jämförelser synas ha skett vid förslaget utarbetande. Det må sålunda framhållas, att inom de sistnämnda verken den ordinarie bottengraden är Ca 19 och att »automatisk» befordran till Ca 21 icke förekommer där. Med hänsyn till det nu sagda ansluter sig lönenämnden till fullmäktiges uttalande, att sloandet av vikariatsförordnanden på tjänster i lägre lönegrad än Ca 25 — vilket, då lönegraden Ca 22 utgår, innebär ändring gentemot nuvarande förhållanden endast beträffande förordnanden i Ca 23 — skall utgöra en förutsättning för de generella lönegradsuppflyttningarna. Lönenämnden finner sig emellertid i likhet med fullmäktige kunna biträda utredningsmannens förslag, att under en övergångstid skall utgå viss kompensation för inkomstminskning på grund av bortfallet av förordnanden. Såsom utredningsmannen synes ha förutsatt, bör det närmare fastställandet av grunderna för denna kompensation föregås av överläggningar med vederbörande personalorganisation.

En följd av att lönegraden Ca 21 infogas i en reglerad befordringsgång blir, att antalet tjänster i nämnda lönegrad måste variera. Fullmäktige ha räknat med att antalet dylika tjänster årligen skall bestämmas av bankoutskottet efter förslag av fullmäktige. Det synes lönenämnden lämpligare, att ifrågavarande beslut få fattas av delegerade för riksdagens verk. I förevarande sammanhang må vidare framhållas, att det enligt förslaget icke skulle finnas andra än ordinarie tjänster i 21 lönegraden. Vid de affärsdrivande verken och tullverket förekomma däremot såväl ordinarie som e. o. tjänster i den lönegrad, till vilken de lägsta ordinarie tjänsterna inom den s. k. studentkarriären äro hänfödda.

Lönenämnden finner icke anledning att ifrågasätta någon ändring i fullmäktiges förslag beträffande uppflyttning av vissa tjänster i lönegraderna Ca 23–27 samt av direktörstjänsterna i Cp 9.

I fråga om pappersbruket och sedeltryckeriet har bl. a. föreslagits höjning av maximibeloppet för representationsbidrag till direktören vid pap-

persbruket och införande av dylikt bidrag till direktören vid sedeltryckeriet. Lönenämnden vill icke framställa erinran mot dessa förslag men anser sig böra omnämna, att för den Kungl. Maj:t underställda förvaltningens vidkommande pågår utredning rörande formerna för beredande av ersättning för representationskostnader. Ett bifall till nu ifrågavarande förslag synes därför icke böra innebära något ställningstagande till spörsmålet, på vilket sätt dylik ersättning i framtiden bör beredas nämnda båda tjänstemän.

I övrigt har remissen icke givit lönenämnden anledning till särskilt uttalande.

Enligt vid lönenämndens yttrande fogat protokollsutdrag har ledamoten *Sommar* och suppleanten *Ageman* anmält skiljaktig mening och därvid anfört:

»Vi kunna i motsats till lönenämndens majoritet icke biträda fullmäktiges ståndpunkt i frågan om vikariatsförordnanden. Denna fullmäktiges ståndpunkt torde grunda sig på uppfattningen, att det icke låter sig göra att placera tjänster i lägre lönegrader än Ca 25 — bortsett från vissa vaktmästartjänster — på bestämda arbetsuppgifter. Tillräckliga skäl ha emellertid enligt vår mening icke föreburits härför. Vi anse för vår del, att en dylik placering av tjänster kan och bör ske även inom bank- och biträdeskarriärerna, vad angår den förstnämnda karriären främst beträffande tjänster i Ca 23.

Vi anse vidare, att uppflyttning av särskilda tjänster i förevarande sammanhang bör äga rum i större omfattning och i vissa fall till högre lönegrader än som föreslagits av fullmäktige.

Rörande vår inställning till de i lönenämndens utlåtande berörda spörsmålen vilja vi i övrigt hänvisa till de yrkanden, som vid förhandlingarna i ärendet framförts från vederbörande personalorganisationer.»

Skrivelserna från stadsfullmäktige i Norrköping, Östergötlands och Södermanlands handelskammare samt drätselkammaren i Sundsvall och Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare äro föranledda av fullmäktiges förslag om indragning av riksbankens avdelningskontor i Norrköping och Sundsvall. I skrivelserna anföres bl. a. följande:

Norrköpings stadsfullmäktige.

Såsom framgår av de i ärendet ingivna handlingarna är det icke meningen att *nu* vidtaga en allmän omorganisation av riksbankens avdelningskontor och verksamheten därstädes, utan endast att indraga Norrköpings- och Sundsvallskontoren. För Norrköpings stads del uppställer sig då frågan, huruvida särskilda skäl tala för att just det där belägna kontoret skall indragas.

Utredningsmannen framhåller, att Norrköpings- och Sundsvallskontoren äro de enda, som icke äro belägna i residensstäder, och bankofullmäktige betona, att vid ett bifall till förslaget riksbanken skulle komma att få avdelningskontor endast i residensstäderna. Om denna omständighet skall vara ett skäl *för* den ifrågasatta reformen, måste det bero på den uppfattningen, att kontoren i residensstäderna äro av större gagn än de övriga eller av

annan anledning mera svärmistliga än dessa senare. Motiv för en dylik uppfattning redovisas icke och torde svårligen kunna uppletas.

Vidare uppger utredningsmannen, att den föreslagna indragningen skulle medföra en kostnadsbesparing, som av honom beräknas till cirka 185 000 kronor. Enligt vad vi inhämtat är Norrköpingskontoret »självförsörjande», något som måste innebära, att dess inkomster i varje fall icke understiga dess utgifter. Då det icke utan vidare torde kunna antagas, att de inkomster, som nu inflyta till Norrköpingskontoret, i händelse av dess indragning oavkortat skulle komma att tillfalla Linköpingskontoret, synes det kunna ifrågasättas, huruvida riksbankens vinst av förstnämnda kontors indragning blir lika stor som den på detta fallande delen av den beräknade kostnadsbesparingen.

Såsom ytterligare ett skäl för indragningen framhålla bankofullmäktige, att den verksamhet, som nu bedrivs av Norrköpings- och Sundsvallskontoren, *utan olägenhet för allmänheten* bör kunna ombesörjas av kontoren i Linköping, respektive Härnösand. Påståendet är för Norrköpingskontorets vidkommande ägnat att förvåna. Detta kontor är ett av de större av riksbankens avdelningskontor, något som ju måste tyda på att den service, som kontoret lämnar, utnyttjas i högre grad än i de flesta övriga avdelningskontoren. En indragning av kontoret betyder, att denna service bortfaller, och att allmänheten för att erhålla densamma måste vända sig åt annat håll, enligt förslaget till kontoret i Linköping, med därav följande besvär, tidsutdräkt och kostnadsökningar. Detta kommer att för allmänheten innebära en olägenhet, som gäller alla grenar av kontorets verksamhet, men som blir särskilt märkbar i fråga om den del av rörelsen, som omfattar avbetalningslån mot borgen samt statliga bosättningslån och andra sociala lån, där man har att göra med lånesökande och låntagare, som merendels äro ovana vid affärer av detta slag och för vilka personlig kontakt för upplysningar och rådfrågningar är särskilt värdefull. Även beträffande sedel- och myntförsörjningen, vilken är av stor betydelse för affärlivet i staden och för där befintliga statliga verk, skulle den föreslagna indragningen innebära en avsevärd försämring.

Med det anförda vilja vi göra gällande, att fördelarna med indragning av riksbankens avdelningskontor i Norrköping äro ovissa och sannolikt icke av den storleksordning, som förväntas, medan olägenheterna för allmänheten, som ju banken är till för att betjäna, äro påtagliga. Under sådana förhållanden föranleder bankofullmäktiges påpekande, att Hälsingborg, Borås m. fl. städer sakna riksbankskontor, endast den reflexionen, att en utjämning mellan dem, som hava, och dem som sakna en viss förmån, visserligen hör komma till stånd, men att förmånens borttagande knappast är den rätta lösningen av problemet.

Ostergötlands och Södermanlands handelskammare.

Av riksbankschefens skrivelse framgår, att avsikten torde vara att så småningom ytterligare reducera antalet avdelningskontor i landsorten. Någon större reduktion kan emellertid på av riksbankschefen anförda skäl ej äga rum före år 1960. Norrköping är emellertid en av landets större industristäder och kan med visst berättigande göra anspråk på att bliva delaktig av den service, ett riksbankens avdelningskontor på platsen kan lämna. Enligt Handelskammarens förmenande föreligga fullgoda skäl att vänta med indragningen av Norrköpingskontoret, till dess klarhet vunnits angå-

ende riksbankens framtida landsortsorganisation. Därest en utredning skulle visa, att en indragning av kontoren i landsorten är förenlig med en sund rationaliserings- och besparingspolitik, varvid likväl näringslivets berättigade intressen böra beaktas, skall handelskammaren ej motsätta sig en sådan åtgärd. Skulle å andra sidan fråga bli endast om en reduktion av kontorens antal, föreligger enligt handelskammarens förmenande starka skäl att avvakta resultatet av en sådan utredning för att se, huruvida Norrköpings-kontorets fortsatta existens vid jämförelse med andra kontor har sitt berättigande eller ej. Tills klarhet på här berörda punkt vunnits bör riksbankens avdelningskontor i Norrköping bibehållas.

Handelskammaren tillåter sig därför hemställa, att riksbankschefens av riksbanksfullmäktige stödda förslag att indraga riksbankens avdelningskontor i Norrköping icke måtte vinna bifall.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare.

Av riksbanksfullmäktiges skrivelse framgår, att fullmäktige ej tagit slutlig ställning till frågan, vilka avdelningskontor som efter en omorganisation av kontorsnätet i dess helhet böra bibehållas. Enligt handelskammarens mening bör man icke utgå från såsom självklart, att en förläggning av avdelningskontor till residensstäderna kommer att bibehållas i en framtida organisation. Att ett avdelningskontor på sin tid förlades till Sundsvall berodde på stadens betydelse som handelscentrum i ett stort och rikt industri- och handelsdistrikt, numera med en folkmängd av omkring 80 000 personer. Samma skäl böra väga mycket tungt såväl nu som vid organisationens slutliga utformning, varför den pågående utredningens resultat bör avvaktas, innan kontoret i Sundsvall indrages.

Den av riksbankschefen uppskattade kostnadsbesparingen som följd av Sundsvallskontorets indragning synes handelskammaren icke stå i rimligt förhållande till de därmed för allmänheten och måhända också för riksbanken själv förbundna olägenheterna.

Riksbanksfullmäktige uttala, såsom förut nämnts, att en indragning av Sundsvallskontoret skulle kunna ske utan olägenhet för allmänheten, vari då väl även inbegripes näringslivet i dess helhet. Denna slutsats anse fullmäktige uppenbarligen så självklar, att annat motiv för åtgärden ej lämnats än att kontoret i Härnösand är så närbeläget att allmänheten sålunda kan vända sig dit ungefär lika bekvämt som till kontoret i Sundsvall. Detta är dock ingalunda förhållandet. En indragning kommer att medföra en hel del olägenheter.

Till riksbankskontorens uppgifter hör bland annat att förse affärsbankerna och därmed distriktets näringsliv med kontanta medel. Enligt vad handelskammaren erfarit är det betydande belopp som tas i anspråk härför vid riksbankens Sundsvallskontor. Erinras bör att i Sundsvall är huvudkontoret för en av våra större affärsbanker beläget utgörande en centralpunkt för dess kontorsnät särskilt i mellersta Norrland, vilket motiverar ett särskilt behov av ett riksbankskontor i Sundsvall. Affärsbankerna skulle efter en indragning av riksbankskontoret i Sundsvall tvingas att ligga inne med större kassor med ränteförlust som följd samt att längre i förväg planera sina behov av kontanta medel. Att de i Sundsvall hemmahörande eller där arbetande bankerna i någon utsträckning av betydelse skulle kunna begagna sig av riksbankskontoret i Härnösand är mycket osannolikt, varför anlitaandet av riksbanken i huvudsak torde bli överflyttat till Stockholm.

Indragningen av riksbankskontoret i Norrlands folkrikaste och synnerligen handels- och industribetonade bygd innebär därför att Norrland även i nu ifrågavarande avseende åsidosättes med koncentration till huvudstaden som följd.

Överflyttning av den i Sundsvall bedrivna lånerörelsen till Härnösandskontoret medför också helt naturligt försämrade service för dem, som nu begagna sig av riksbankens speciella låneformer. Kontorets kunder komma till huvudsaklig del från Sundsvall och närliggande tätorter.

Under återopande av det anförda får handelskammaren hemställa att förslaget om indragning av riksbankens avdelningskontor i Sundsvall i varje fall för närvarande icke måtte av bankoutskottet tillstyrkas.

Drätselkammaren i Sundsvall.

Drätselkammaren instämmer i vad handelskammaren i Västernorrlands och Jämtlands län i sin skrivelse anført och anför därutöver följande.

Lika självklart som riksbanksfullmäktige synes anse, att indragningen av sundsvallskontoret skulle kunna ske utan olägenhet för allmänheten, lika uppenbart är det enligt drätselkammarens uppfattning, att indragningen måste få motsatt verkan, d. v. s. medföra avsevärda olägenheter för den stora allmänheten i hela sundsvallsdistriktet. Ur alla synpunkter synes det för drätselkammaren vara tämligen självfallet, att en bank bör vara förlagd till den ort, där den bäst behövs.

Såsom handelskammaren anført, är Sundsvall huvudort för ett industri- och handelsdistrikt med en folkmängd av ca 80 000 personer. Någon som helst motsvarighet härtill förefinnes icke inom länet i övrigt. På grund härav måste det vara naturligt att ett riksbankens avdelningskontor i varje fall förefinnes i Sundsvall.

Att tvinga sundsvallsdistriktets stora befolkning att i alla de ärenden, som den kan ha med riksbanken, resa till Härnösand i stället för att som hittills få vända sig till ett kontor i den egna huvudorten Sundsvall kan drätselkammaren ingalunda finna rationellt. Befolkningen i sundsvallsdistriktet torde ha jämförelsevis stort behov av riksbankens förmånliga avbetalningslån, statliga bosättningslån och andra sociala lån. Den personliga kontakten i dylika låneärenden har stort värde för såväl långivare som låntagare, och åtskilliga lån skulle sannolikt ej komma till stånd, därest icke allmänheten liksom hittills har bekväm möjlighet att söka banken för rådfrågning.

Med återopande av vad sålunda anförts hemställer drätselkammaren i likhet med handelskammaren, att förslaget om indragning av riksbankens avdelningskontor i Sundsvall åtminstone för närvarande icke måtte av bankoutskottet tillstyrkas.

Utskottet.

Den utredning rörande riksbanksarbetets rationalisering och effektivisering, som ligger till grund för fullmäktiges i riksbanken förevarande förslag till riksbankens organisation efter utgången av innevarande år, föranledes närmast av de uttalanden som gjordes i Kungl. Maj:ts proposition nr 157 till 1950 års riksdag angående teckning av aktier i den statliga

affärsbanken m. m. samt i bankoutskottets däröver avgivna och av riksdagen godkända utlåtande nr 15:1950. Utskottet framhöll i sitt utlåtande bl. a. — efter att ha erinrat om att riksbanken under de senare åren pålagts uppgifter som låge vid sidan om dess rent centralbanksmässiga — önskvärdheten av att vid de utredningar rörande riksbanksarbetet, som förebådats i propositionen, riksbankens uppgifter som centralbank särskilt beaktades. Härjämte underströk utskottet vikten av att jämsides med de kommande utredningarna rörande avdelningskontorens framtida uppgifter rationaliseringsarbetet beträffande riksbankens inre organisation vid såväl huvud- som avdelningskontoren intensifierades.

Såväl utvecklingen inom landet som de internationella ekonomiska förhållandena har lett till att de centralbanksmässiga arbetsuppgifterna för riksbanken avsevärt ökat under de senaste åren. En viss förstärkning av personalen på dessa områden har redan kommit till stånd. Fullmäktiges förslag syftar till en ökad koncentration av riksbanksarbetet till det rena centralbanksområdet. Utskottet anser det vara av den största betydelse att riksbanken ges alla de resurser som erfordras för att de centralbanksmässiga uppgifterna skola kunna fullgöras på ett tillfredsställande sätt. Riksbankens resurser inom det centralbanksmässiga området ha kommit att bli alltför små, och den icke-centralbanksmässiga delen av bankens arbete har verkat tyngande på dess organisation. Det föreliggande organisationsförslaget utgår från att de vidgade resurserna på centralbanksområdet icke skola få medföra en totalt sett ökad administration med därav följande stegrade personalkostnader. Den utbyggnad som sker på centralbanksområdet avses sålunda skola kompenseras genom rationalisering av riksbankens inre arbete och begränsning av de icke-centralbanksmässiga arbetsuppgifterna. Härigenom uppkommande besparingar synas dock framkomma först på längre sikt.

Fullmäktiges förslag rörande riksbankens organisation ger enligt utskottets mening uttryck för en riktig bedömning av arten av de arbetsuppgifter som böra ankomma på riksbanken. Riksbankens ställning såsom i främsta rummet en centralbank har i förslaget vederbörligen beaktats. Utskottet vill som sin allmänna uppfattning uttala, att fullmäktiges förslag synes ägnat att läggas till grund för ett beslut om riksbankens fortsatta organisation. De förslag till rationalisering och effektivisering av riksbanksarbetet som framlagts kan utskottet ge sin anslutning. Utskottet tillstyrker sålunda att åt fullmäktige gives bemyndigande att genomföra en avveckling av avbetalningslånerörelsen vid huvudkontoret, vilket bemyndigande det får ankomma på fullmäktige att taga i anspråk i den mån en dylik avveckling visar sig lämpligen kunna genomföras. Utskottet tillstyrker vidare fullmäktiges förslag om att avbetalningslånefonden, som nu utgör en del av riksbanksfonden, avvecklas såsom statlig lånefond och att låneverksamheten i stället bestrides med riksbankens egna medel. Det torde få ankomma

på riksdagen att sedermera besluta om maximibeloppet för den totala utlåningen. Vad fullmäktige i övrigt föreslagit beträffande organisationen av huvudkontoret har ej givit utskottet anledning till erinran. Utskottet vill emellertid starkt understryka fullmäktiges uttalande om att den nu föreslagna organisationen icke fastläses utan får anpassas efter förhållandena vid varje tidpunkt och blir föremål för fortlöpande uppmärksamhet från riksbanksledningens sida. Utskottet vill i anslutning härtill framhålla, att de på personalförteckningen uppförda tjänsterna böra disponeras för de arbetsuppgifter, där de befinnas vara mest behövliga, oavsett om de i det nu föreliggande förslaget avsetts för annat arbetsområde.

Fullmäktige ha i sin skrivelse även berört frågan om riksbankens kontorsnät och ha biträtt utredningsmannens förslag om indragning av avdelningskontoren i Norrköping och Sundsvall och överförande av arbetsuppgifterna vid dessa kontor till kontoren i Linköping respektive Härnösand.

Frågan om riksbankens kontorsnät har varit föremål för riksdagens behandling vid åtskilliga tillfällen under senare år, senast vid 1950 års riksdag. I sitt förut berörda utlåtande förutsatte utskottet, att erforderliga utredningar snarast skulle komma till stånd för att riksdagen skulle bliva i tillfälle att definitivt taga ställning till spörsmålet huruvida riksbankens kontorsnät borde för framtiden bibehållas i sin dåvarande omfattning och lokalisering. Av fullmäktiges skrivelse framgår, att vissa av dessa utredningar ännu icke kunnat igångsättas. Sålunda har den av fullmäktige tillkallade utredningsmannen icke varit beredd att nu framlägga något slutgiltigt förslag om den framtida kontorsorganisationen. De av utredningsmannen verkställda undersökningarna utvisa, att en indragning av ett större antal kontor i nuvarande läge skulle medföra betydande komplikationer med hänsyn till den ringa pensionsavgången under de närmaste åren. Under alla omständigheter synas enligt utredningsmannen några större förändringar av hänsyn till personalen icke kunna ske förrän efter 1960, då pensionsavgången kan beräknas bli väsentligt större än tidigare. Till dess komma också, enligt vad utredningsmannen anför, vissa av de nuvarande arbetsuppgifterna att ha avsevärt minskats.

De sålunda anförda skälen för att uppskjuta ett definitivt ställningstagande till frågan om omfattningen av riksbankens kontorsnät synas utskottet bärande. Utskottet förutsätter emellertid, att denna fråga ägnas en fortlöpande och ingående uppmärksamhet från fullmäktiges sida. Det torde få erinras om att avdelningskontoren tillkommo på en tid då kreditmarknaden i vårt land var väsentligt mindre utvecklade än för närvarande. En kontorsindragning synes därför ur denna synpunkt numera kunna ske utan väsentliga olägenheter för allmänheten. På grund härav bör enligt utskottets mening — med hänsyn till de betydande kostnaderna för riksbankens avdelningskontor — en allmän indragning av kontoren allvarligt övervägas,

därest icke vid den fortsatta undersökningen, såsom av utredningsmannen framhållits, nya uppgifter kunna överföras till avdelningskontoren från andra statliga organ, såsom vissa länsorgan i residensstäderna, med besparingar för det allmänna som följd. Om en sådan överflyttning emellertid icke skulle visa sig fördelaktig, synes man enligt utskottet icke kunna undgå att återupptaga frågan om indragning av kontoren till förnyad prövning. Utskottet vill i anledning av det anförda understryka vikten av att personalrekryteringen vid riksbanken sker under beaktande av möjligheten att en kontorsindragning kan komma att genomföras.

Oaktat utredningen om riksbankens och därmed avdelningskontorens arbetsuppgifter icke nu kan anses avslutad, ha fullmäktige biträtt utredningsmannens förslag angående indragning av kontoren i Norrköping och Sundsvall, de enda kontor som icke äro belägna i residensstäder. Enligt fullmäktiges mening kan nämligen en dylik organisationsändring ske utan ställningstagande till den större frågan. Mot detta förslag ha, såsom framgår av den föregående redogörelsen, invändningar framförts av representanter för de bägge städerna. Av vad utskottet i det föregående anført rörande den fortsatta översynen av riksbankens kontorsorganisation, särskilt vad beträffar möjligheterna att från statliga organ i residensstäderna överföra arbetsuppgifter till avdelningskontoren, torde framgå, att en dylik indragning i vart fall icke kan anses föregripa den fortsatta utredningen. Utskottet har heller icke kunnat finna, att övertygande skäl kunnat föreläggas för ett bibehållande av de bägge kontoren i Norrköping och Sundsvall. Med hänsyn till de betydande kostnadsbesparingar, som stå att vinna genom den föreslagna kontorsrationaliseringen, har utskottet därför ansett sig böra tillstyrka fullmäktiges förslag om indragning av ifrågavarande bägge kontor.

Vad slutligen beträffar fullmäktiges förslag till personalens lönegradsplacering o. d. vill utskottet först framhålla, att detta lämnats utan erinran av lönenämnden för riksdagens verk. Även om utskottet på enstaka punkter hyst viss tveksamhet beträffande de föreslagna höjda lönegradsplaceringarna för vissa tjänster, har utskottet likväl ansett sig böra godtaga förslaget såsom helhet betraktat. Utskottet biträder det av lönenämnden framförda förslaget att antalet tjänster i lönegraden Ca 21 årligen skall bestämmas, icke av bankoutskottet såsom av fullmäktige föreslagits utan av delegerade för riksdagens verk på förslag av fullmäktige.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förevarande framställning, må

1) i princip godkänna fullmäktiges förslag beträffande avveckling av avbetalningslånerörelsen vid riksbankens huvudkontor;

2) besluta att riksbankens avdelningskontor i Norrköping och Sundsvall skola indragas från och med dag som fullmäktige äga bestämma, dock senast vid utgången av år 1954;

3) godkänna, med tillämpning från och med den 1 januari 1953, och bemyndiga delegerade för riksdagens verk att utfärda härvid fogade förslag till

a) tjänsteförteckning för riksbanken (bilaga 2);

b) personalförteckning för riksbanken (bilaga 3);

4) bemyndiga fullmäktige att utan ledigförklarande befordra nuvarande kammarskrivare i lönegraden Ca 20 till lönegraden Ca 21;

5) bemyndiga delegerade för riksdagens verk att årligen, räknat från och med den 1 januari 1954, bestämma antalet tjänster i riksbanken i lönegraden Ca 21;

6) med godkännande av vad i den av fullmäktige tillkallade utredningsmannens utredning föreslagits beträffande vikariatsförordnanden i riksbanken, bemyndiga fullmäktige att besluta angående gottgörelse för mistade vikariatsförordnanden enligt grunder som i utredningen angivits;

7) bemyndiga delegerade för riksdagens verk att med tillämpning från och med den 1 januari 1953 besluta att 33 § 5 mom., 35 § 1 mom. och 36 § 1 mom. avlöningsreglementet för riksdagens verk skola hava det ändrade innehåll som framgår av härvid fogad bilaga 4.

Stockholm den 27 november 1952.

På bankoutskottets vägnar:

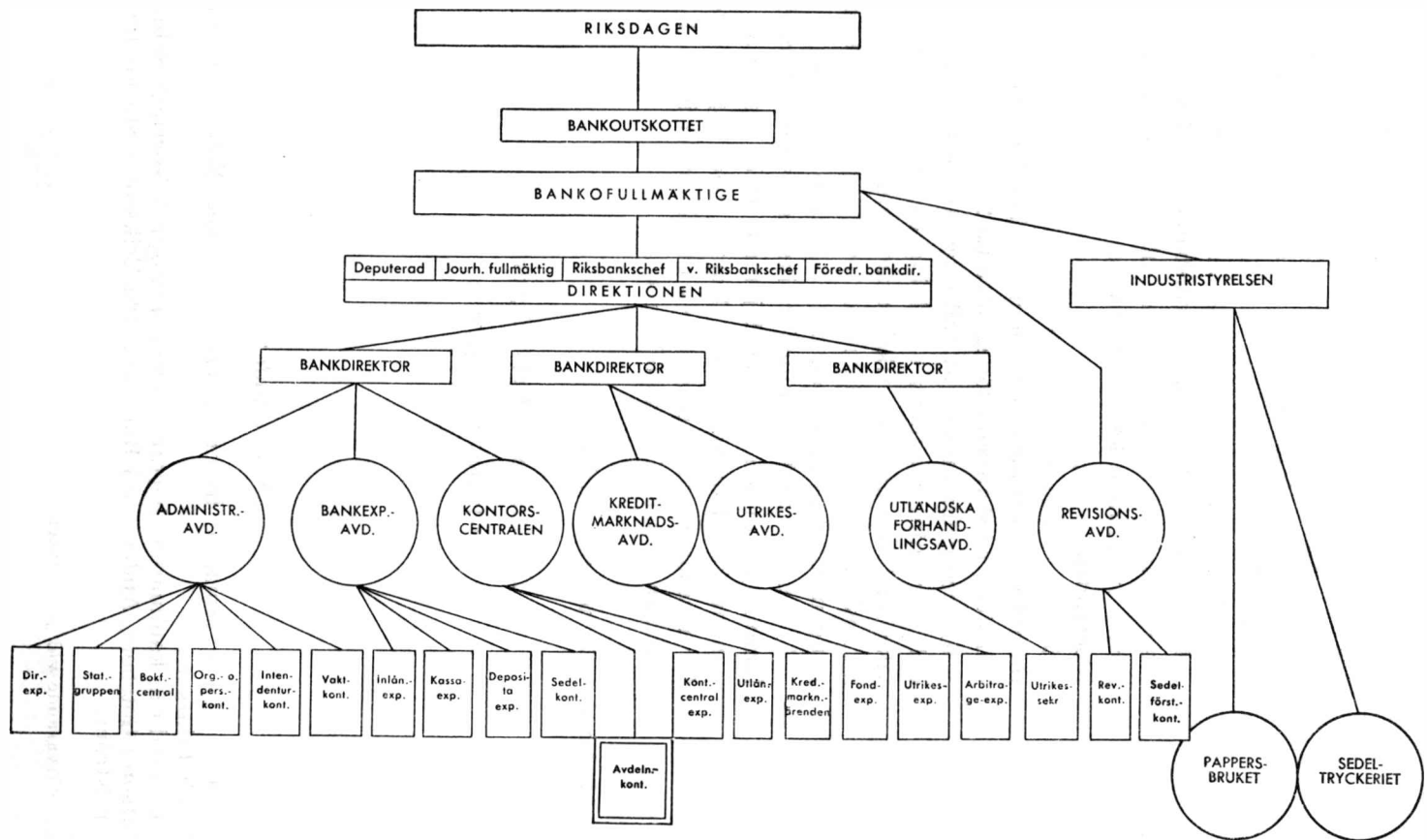
FRANS SEVERIN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Sundvik, Nordenson, Elowsson* och Eliasson;

från andra kammaren: herrar Severin, Persson i Norrby,* Schmidt,* Gustafson i Göteborg, Andersson i Ronneby,* fru Eriksson i Stockholm* och herr Edström.

* Ej närvarande vid justeringen.

Tjänsteförteckning för riksbanken.

Kontorsbiträde	Ca	8
Bankvaktmästare	»	11
Eldare	»	11
Kameralbiträde	»	11
Chaufför	»	12
Förste bankvaktmästare	»	13
Kontorist	»	13
Förste bankvaktmästare	»	14
Maskinist	»	14
Kontorsskrivare	»	15
Biträdande övervaktmästare	»	16
Maskinmästare	»	17
Förste kontorsskrivare	»	18
Övervaktmästare	»	20
Kammarskrivare	»	21
Förste kammarskrivare	»	23
Bankkamrerare	»	25
Sekreterare	»	25
Bankkamrerare	»	27
Bankkamrerare	Cr	5
Sekreterare	»	5
Bankkamrerare	Ca	29
Intendent	»	29
Bankkamrerare	Cr	7
Direktör vid avdelningskontor (i andra städer än Göteborg och Malmö)	Cp	10
Bankokommissarie	»	13
Direktör vid avdelningskontor (i Göteborg och Malmö)	»	14
Direktör vid pappersbruket	»	15
Direktör vid sedeltryckeriet	»	15
Bankdirektör	»	19
Vice riksbankschef	»	23
Riksbankschef	»	25

Personalförteckning för riksbanken.

Tjänstemän å ordinarie stat.

Befattningar	Lönegrad
1 Riksbankschef	Cp 25
1 Vice riksbankschef	» 23
3 Bankdirektörer	» 19
1 Direktör vid pappersbruket	» 15
1 Direktör vid sedeltryckeriet	» 15
2 Direktörer vid avdelningskontor (i Göteborg och Malmö)	» 14
6 Bankkommisariater	» 13
23 Direktörer vid avdelningskontor (i andra städer än Göteborg och Malmö)	» 10
3 Bankkamrerare	Cr 7
9 Bankkamrerare	Ca 29
1 Intendent	» 29
2 Bankkamrerare	Cr 5
1 Sekreterare	» 5
17 Bankkamrerare	Ca 27
38 Bankkamrerare	» 25
1 Sekreterare	» 25
62 Förste kammarskrivare	» 23
70 Kammarskrivare	» 21
1 Övervaktmästare	» 20
4 Förste kontorsskrivare	» 18
1 Maskinmästare	» 17
1 Biträdande övervaktmästare	» 16
6 Kontorsskrivare	» 15
1 Förste bankvaktmästare	» 14
1 Maskinist	» 14
7 Förste bankvaktmästare	» 13
8 Kontorister	» 13
1 Chaufför	» 12
53 Bankvaktmästare	» 11
2 Eldare	» 11
19 Kameralbiträden	» 11
38 Kontorsbiträden	» 8

Tjänstemän å övergångsstat.

Befattningar	Lönegrad
10 Bankkassörer och förste kammarskrivare	Ca 22

Anm. 1. När avdelningskontoren i Norrköping och Sundsvall indragits, minskas direktörstjänsterna i lönegraden Cp 10 med två och kamrerstjänsterna i lönegraden Ca 25 med två.

2. Så länge tjänstemän kvarstå å övergångsstat i lönegraden Ca 22, må motsvarande antal tjänster i lönegraden Ca 21 icke tillsättas.

3. Tjänsten som maskinmästare i lönegraden Ca 17 må ej tillsättas, så länge nuvarande maskinisten i lönegraden Ca 19 kvarstår i tjänst. Tjänsten som maskinist i lönegraden Ca 14 må ej tillsättas, så länge nuvarande biträdande maskinisten i lönegraden Ca 15 kvarstår i tjänst.

4. När avdelningskontoren i Norrköping och Sundsvall indragits samt de nuvarande bankvaktmästarna därstädes kunnat placeras å annan ordinarie tjänst, minskas antalet bankvaktmästartjänster i lönegraden Ca 11 med två.

5. Antalet tjänster i lönegraden Ca 8 må ökas i den mån detta föränledes av bestämmelserna angående reglerad befordringsgång för icke ordinarie biträdespersonal.

Förslag

till

ändrad lydelse av 33 § 5 mom., 35 § 1 mom. och 36 § 1 mom. avlöningsreglementet för riksdagens verk.

33 §.

5 mom. Direktören vid riksbankens pappersbruk och direktören vid riksbankens sedeltryckeri äga uppbära *representationsbidrag*, den förre med högst 6 000 kronor och den senare med högst 2 000 kronor, allt för år räknat, enligt grunder som bestämmas av fullmäktige i riksbanken.

35 §.

1 mom. Efter bestämmande av vederbörande fullmäktige må *tilläggsarvode* utgå till vice riksbankschef, som ej är fullmäktig, med högst 8 500 kronor, till riksgäldsdirektör, som ej är fullmäktig, med högst 5 000 kronor samt till direktörerna vid riksbankens pappersbruk och sedeltryckeri med högst 4 000 kronor, allt för år räknat.

36 §.

1 mom. Bankokommissarie, som förordnas att vara suppleant för direktionsledamot, så ock driftsingenjörer, som förordnas att vara ersättare för direktören vid riksbankens pappersbruk eller för direktören vid riksbankens sedeltryckeri, må av fullmäktige i riksbanken tillerkännas *ställföreträdararvode* med högst 2 400 kronor för år.

Till Herrar Fullmäktige i Sveriges riksbank.

Genom beslut av bankofullmäktige den 14 september 1950 erhöj jag i uppdrag att företaga en översyn av riksbankens verksamhet och för fullmäktige successivt framlägga förslag om riksbanksarbetets rationalisering och effektivisering.

Sedermera hava delegerade för riksdagens verk den 28 maj 1952 beslutat tillsätta en kommitté på tre personer med uppdrag att verkställa utredning och till delegerade inkomma med förslag *dels* beträffande löneställningen för vaktpersonalen — inklusive chaufförer, maskinister (maskinmästare) och eldare — vid riksdagens *samtliga* verk, *dels ock* till den tjänsteförteckningsrevision som kunde finnas påkallad för personalen i övrigt vid andra riksdagens verk än riksbanken. Enligt vad som framgår av delegerades protokoll i ärendet föranleddes inskränkningen i kommitténs uppdrag av det mig genom fullmäktiges förenämnda beslut meddelade utredningsuppdraget. Jag har följaktligen icke haft att bedöma frågan om löneställningen för riksbankens vaktpersonal.

Under arbetets gång ha en rad spörsmål uppkommit, som från början inte kunde förutses, vilket medfört att utredningen i väsentliga avseenden komplicerats.

Med anledning av utredningsuppdraget ha överläggningar ägt rum med representanter för Riksbankstjänstemännens förening samt föreningen Kvinnor i statens tjänst.

Innan jag närmare ingår på de olika förslagen torde det finnas anledning att något beröra vissa principiella spörsmål.

Till en början bör framhållas, att en rationalisering av ett verk av riksbankens natur icke kan ge så stora omedelbara vinster ur kostnadssynpunkt. Att detta stått klart även för riksdagen och fullmäktige framgår av tidigare av dem gjorda uttalanden (jfr bankoutskottets utlåtande nr 15/1950). De i det följande framlagda besparingsförslagen avse sålunda huvudsakligen omläggningar av verksamheten som ta ganska lång tid att genomföra; den rationalisering, som förordas, bör med andra ord genomföras genom successiva reformer. Det må vidare framhållas, att förslagen icke göra anspråk på att innebära någon definitiv lösning av föreliggande rationaliseringsproblem, utan det får förutsättas att, liksom hittills, frågan blir föremål för fortlöpande uppmärksamhet från riksbanksledningens sida. Här må endast nämnas, att vissa specialutredningar pågå, som kanske icke komma att medföra direkta kostnadsbesparingar men som väntas innebära praktiska fördelar ur arbetssynpunkt. Jag vill vidare tillägga, att de fortsatta utredningarna även böra omfatta frågan om valutakontorets ställning och organisation.

Vid utredningsarbetet har hänsyn givetvis måst tagas till de ändringar beträffande statstjänstemännens lönegradsplacering m. m., som tjänsteförteckningsrevisionens förslag och riksdagens beslut i samband härmed inneburit. För riksbankens vidkommande gäller det här särskilt ändringar i befordringsgången för aspiranter och konsekvenserna härav. För egen del har jag vid mitt arbete kommit till den uppfattningen, att löneutgifterna

för personalen i anledning härav framdeles komma att bli så höga, att detta måste motivera en grundlig undersökning av hela organisationen. Jag har nämligen vid utredningen enligt de givna direktiven ansett mig tvungen utgå från att alla kostnadsökningar måste motsvaras av besparingar på annat håll. Detta har varit ett minimikrav, och en kostnadsminskning har givetvis eftersträfvats. Emellertid kommer den utgiftsökning, som inträder för den yngre personalen omedelbart i samband med genomförande av förslaget i denna del, att bli så stor, att svårigheter föreligga att på kort sikt nå det uppställda målet.

Av största betydelse för en bedömning av den framtida organisationen är givetvis frågan vilka arbetsuppgifter man anser att riksbanken bör ha. Den senaste tidens utveckling har för riksbankens del inneburit, att det centralbanksmässiga arbetet avsevärt ökat. Som en följd härav har en förstärkning av personalen på vissa områden redan visat sig erforderlig. Detta gäller såväl frågor sammanhängande med riksbankens penningvårdande uppgifter — såsom sedelutgivningen — som riksbankens uppgifter på valutaområdet. Den vidtagna förstärkningen av personalen för fullgörande av centralbanksuppgifter bör dock icke få leda till ett totalt sett ökat behov av arbetskraft. En utbyggnad av resurserna på centralbanksområdet måste därför, i enlighet med de principer som ovan angivits, kompenseras av besparingar på andra områden.

I föreliggande läge och för att, i varje fall på längre sikt, söka skapa bästa möjliga befodringsutsikter och samtidigt rationalisera riksbankens och riksbanksledningens arbete har stor uppmärksamhet ägnats åt frågan om icke vissa verksamhetsgrenar kunna reduceras eller helt elimineras. För närvarande finnas verksamhetsområden, som icke äro av centralbanksmässig natur och vilka kräva relativt stor personal. Här åsyftas främst förvaltningen av vissa statliga lånefonder samt vissa serviceuppgifter. Kostnadsminskning torde även kunna uppnås genom en omläggning av arbetsrutinen med överförande av mindre kvalificerade arbetsuppgifter till lägre tjänster. Däremot anser jag det icke böra ifrågakomma att söka åstadkomma besparingarna genom en avsiktligt låg värdering av arbetsuppgifterna på olika tjänster.

En överföring av mindre kvalificerade uppgifter på lägre personal bör alltid eftersträvas, i den mån en omfördelning visar sig lämplig att genomföra. Sådana rationaliseringar ha också successivt företagits och komma att företas i den utsträckning detta är möjligt. Åldersfördelningen bland riksbankens personal begränsar emellertid möjligheterna på detta område under de närmaste åren, då avgången med pension är mycket obetydlig, och till följd härav bli dylika rationaliseringar lätt endast formella och resultera icke i kostnadsbesparingar. Efter cirka tio år ändras förhållandena i detta avseende, och under övergångstiden böra alla de undersökningar vidtas, som äro möjliga för att på längre sikt planera och genomföra dylika omläggningar av arbetsrutinen.

I. Rationaliseringsåtgärder.

A. Inledning.

Såsom förut framhållits fullgör riksbanken för närvarande en hel del arbetsuppgifter, som icke äro av centralbanksmässig natur och som följaktligen kunna sägas ligga utanför riksbankens verksamhetsområde såsom

centralbank. Bland dessa ingå utlämnande av avbetalningslån samt viss kreditgivning till företag m. fl.

Ur en i Statens offentliga utredningar 1950:6 --- utredning angående överflyttning av viss del av riksbankens rörelse till en statlig affärsbank m. m. — såsom bilaga intagen promemoria angående *avbetalningslånefonden* tillåter jag mig citera följande:

»Jämlikt 7 § reglementet för riksbankens styrelse och förvaltning äger riksbanken mot säkerhet av borgen såsom för egen skuld eller mot pant av värdepapper utlämna avbetalningslån ävensom lån utan amortering. För avbetalningslånen utgör lånetiden högst åtta år. Återbetalning sker genom halvårsvis skeende lika amorteringar, dock att amorteringsfrihet kan medgivas under högst fyra år. Lån utan amortering kunna utlämnas på högst fyra år. Högsta lånebeloppet, vilket tidigare utgjorde 10 000 kronor, utgör numera efter beslut av 1946 års riksdag 15 000 kronor, dock med rätt för riksbankens direktion att i särskilda fall medgiva, att beloppet höjes till högst 20 000 kronor. (Låneminimum utgör 300 kronor.) Räntan följer det allmänna marknadsläget och utgör sedan 1945 $3\frac{1}{2}$ %.¹ Den gäldas halvårsvis (i samband med förekommande amorteringar). I enlighet med beslut av 1946 års riksdag äger riksbanken vidare utlämna lån med statlig kreditgaranti (garantilån) åt den, som avlagt akademisk eller därmed jämförlig examen. Räntan å dylika lån utgör f. n. 3 %.²

Enligt 1897 års riksbankslag i dess ursprungliga lydelse utgjorde avbetalningslånerörelsen en del av riksbankens egen rörelse. Avbetalningslånen fingo dock ej sammanlagt överstiga 12,5 miljoner kronor (25 procent av riksbankens grundfond å 50 miljoner kronor). I anledning av beslut av 1902 års riksdag inrättades i stället en särskild fond för avbetalningslånerörelsen under riksbankens förvaltning, till vilken av reserverade fondmedel överfördes ett belopp av 12,5 miljoner kronor. Avbetalningslånefonden ökades därefter successivt genom tillskott från reserverade vinstmedel, och år 1930 hade fonden stigit till 44 miljoner kronor. I samband med kapitalregleringen vid 1938 års riksdag inlevererades fondens kapitalbelopp av 44 miljoner kronor till statsverket, och i stället anvisades av lånemedel ett belopp av 50 miljoner kronor till en särskild avbetalningslånefond, utgörande en delfond av riksbanksfonden. Sedan 1946 och 1948 års riksdagar till fonden anvisat investeringsanslag av 10, respektive 5 miljoner kronor uppgår fonden sålunda f. n. till 65 miljoner kronor.»

Denna långivning har närmast tillkommit dels för att skapa en garanti för att vissa som angelägna betraktade kreditbehov skola kunna tillgodoses av riksbanken, därest medel icke stå att erhålla hos andra kreditinstitut, dels för att riksbanken skall ha möjlighet att påverka den allmänna räntenivån för dylika lån. Otivelaktigt har denna långivning tidigare varit av betydelse.

¹ Räntan utgör sedan den 1 dec. 1950 4 %.

² » » » » 1 jan. 1951 3,5 %.

delse ur båda dessa synpunkter, men läget är numera i viss mån ändrat. Långgivningens omfattning har relativt sett minskat, och den har kvantitativt sett icke alls samma betydelse som förut. Vidare har utvecklingen på lånemarknaden medfört att något behov knappast kan anses föreligga för riksbanken att söka påverka räntebildningen just på detta område så länge de av kreditinstituten för närvarande tillämpade riktlinjerna för detta slag av lån äro oförändrade. Sparbankerna ha goda möjligheter att lämna dylika lån, och även andra kreditinstitut torde vid sin prövning av ändamål och säkerheter m. m. tillämpa i huvudsak samma riktlinjer som riksbanken. Enligt det nya förslaget till banklag skola också affärsbankerna få tillfälle att utlämna avbetalningslån på ungefär samma villkor; någon större förändring i förhållande till affärsbankernas nuvarande praxis torde detta dock icke innebära. Som en annan omständighet av betydelse kan slutligen anföras tillkomsten av den statliga affärsbanken, som ytterligare minskar behovet av en detaljkontroll från riksbanken på detta område.

Starka skäl synas därför kunna anföras för att denna riksbankens långgivning betydligt reduceras; dock böra givetvis möjligheter finnas för riksbanken att återupptaga långivningen i full omfattning, om man finner att utvecklingen går i en sådan riktning att detta är motiverat. Det bör emellertid understrykas, att långivningen icke kan bli ett konjunkturpolitiskt vapen av betydelse och att den icke kan utöva någon inverkan på kreditmarknaden i stort. Jag är emellertid icke beredd att föreslå en aveckling av lånefonden, när i vissa delar av landet fortfarande ibland kunna förefinnas svårigheter att täcka de kreditbehov, som här äro aktuella. Vidare är det i detta sammanhang av största betydelse, att avdelningskontoren skulle förlora en kontakt med allmänheten och kreditmarknaden, som är önskvärd. Ur kostnadssynpunkt skulle heller icke uppstå några besparingar av någon som helst betydelse vid avdelningskontoren om långivningen slopades, när någon reduktion av personalen icke skulle kunna genomföras. För huvudkontorets vidkommande är emellertid förhållandet ett annat. En successiv minskning av långivningen i Stockholm skulle möjliggöra en reduktion av personalutgifterna och även andra kostnadsbesparingar. Det är givetvis omöjligt att vid huvudkontoret ha lika god kännedom om låntagare och borgensmän som vid flertalet avdelningskontor, något som medför ökat arbete och ökade kostnader. Detta nödvändiggör en organisation, som ställer sig oproportionerligt dyr i förhållande till långgivningens omfattning. Med de kreditmöjligheter, som stå till buds i Stockholm, spelar också långivningen som tidigare framhållits en mycken liten roll ur allmänna synpunkter. En kraftig reduktion av långivningen vid huvudkontoret skulle därför medföra stora kostnadsbesparingar på längre sikt utan att man löpte någon risk för en icke önskad utveckling av räntan på borgenslån etc. I fråga om avbetalningslånerörelsen vid avdelningskontoren i Göteborg och Malmö bör också övervägas, om inte en reduktion av denna verksamhet kunde ske. Nu vill jag dock inskränka mig till att föreslå, att ett principbeslut fattas om att man inriktar sig på en aveckling av denna långgivning vid huvudkontoret.

Beträffande avbetalningslånefonden vill jag slutligen framföra som min åsikt, att det synes lämpligt att fonden åter blir en riksbankens egen långgivning, där dock riksdagen som hittills bör bestämma maximibeloppet för den totala utlåningen. Det synes med andra ord icke finnas anledning att gå vägen över en statlig lånefond. Det belopp, som ställts till riksban-

kens förfogande, för närvarande 65 milj. kronor, bör sålunda återbetalas till staten. Om detta bör ske på en gång eller successivt under en period av exempelvis tre år kan diskuteras. Återbetalningen bör ske i den formen, att riksbankens innehav av statspapper minskas med motsvarande belopp.

En annan arbetsuppgift, som kräver ganska mycket personal, är handhavandet av *bosättningslånefonden*. Vid gjorda undersökningar har jag emellertid kommit till den slutsatsen att, så länge riksbankens avdelningskontor finnas kvar, förvaltningen av denna lånefond knappast kan göras billigare ur statsverkets synpunkt, enär ett borttagande av arbetsuppgiften icke skulle kunna medföra några mera väsentliga personalreduktioner vid avdelningskontoren. Även här är förhållandet delvis ett annat för huvudkontorets vidkommande och i viss mån även vid avdelningskontoren i Göteborg och Malmö. Långivningen vid dessa kontor kan dock icke upphöra, så länge övriga kontor fortsätta med denna verksamhet.

Riksbanken handhar också förvaltningen av *egna hemslånefonden m. fl. statliga lånefonder*. Vid övertagandet år 1948 uppgingo lånen från dessa fonder till sammanlagt ca 96 000 st. med ett sammanlagt belopp på 355 milj. kronor. Den 31 augusti 1952 hade lånens antal nedgått till ca 76 000 med ett belopp på 292 milj. kronor. Någon anledning att överflytta dessa arbetsuppgifter på annat statligt organ finnes inte. Att märka är dock, att den personal som behövs för detta arbetsområde successivt minskas i och med att ifrågasvarande utlåning efter hand nedgår.

B. Huvudkontoret.

Om beslut fattas om en avveckling av avbetalningslåneverksamheten vid huvudkontoret, komma de på *utlåningsexpeditionen* fallande arbetsuppgifterna att betydligt reduceras. En avveckling kommer emellertid att kräva en avsevärd tid. Jag har därför icke i den föreliggande planen räknat med någon omedelbar minskning av personalen på denna arbetsgrupp. När en total avveckling av denna verksamhet vid huvudkontoret genomförts, torde personalen kunna reduceras med cirka 12 personer.

Utrikesavdelningen omfattar för närvarande tre arbetsgrupper, nämligen arbitrageexpeditionen, utrikesexpeditionen och remboursexpeditionen. Under den senaste tiden har arbetsvolymen nedgått för *remboursexpeditionen*. Till följd av vissa under efterkrigsåren ingångna kredit- och betalningsavtal med utlandet kom ett betydande arbete att ligga på denna grupp, men arbetet har minskat och kommer att ytterligare reduceras efter utgången av innevarande år. Hårtill kommer, att den statliga affärsbanken övertagit uppdrag från statliga myndigheter och företag, även om detta hittills icke skett i den utsträckning, som förutsattes vid affärsbankens inrättande (jfr Kungl. Maj:ts prop. nr 157/1950 samt bankoutskottets utlåtande nr 15/1950). Fullmäktige ha emellertid under senare tid fattat vissa beslut, som syfta till att påskynda en dylik överflyttning. Det är icke möjligt för riksbanken att hålla en beredskapsorganisation, som endast skulle komma att syssla med de statliga uppdrag, som av en eller annan anledning icke överfördes till Sveriges kreditbank. Givetvis måste detta leda till att också de inkassouppdrag m. m. av ringa storleksordning, som nu för myndigheters räkning utföras av riksbanken, flyttas över till kreditbanken.

Jag föreslår sålunda, att remboursexpeditionen upphör som självständig arbetsgrupp och att de återstående arbetsuppgifterna överförs till utrikesexpeditionen. Det synes lämpligt, att den nuvarande chefen för remboursexpeditionen.

expeditionen, vilken tillhör lönegraden Cr 5, därvid placeras som huvudarbitragör på arbitrageexpeditionen. Det ökade arbetet på arbitrageexpeditionen motiverar i och för sig tillkomsten av en dylik befattning. Vid uppkommande vakans bör övervägas en förändring av lönegradsplaceringen från Cr 5 till Ca 27 vid nuvarande arbetsförhållanden. Det kan emellertid antas, att arbetsuppgifterna på denna tjänst väsentligt kunna komma att ändras, vilket är ett ytterligare skäl för att det definitiva beslutet om tjänstens lönegradsplacering ställes på framtiden.

Ombudsmansexpeditionen omfattar för närvarande en ombudsman i Ca 30 jämte två extra ordinarie kameralbiträden. Det synes ändamålsenligt att avskaffa gruppen såsom självständig enhet från och med den 1 januari 1953 och låta den uppgå i direktionsexpeditionen. Tjänsten som ombudsman bör därvid indragas. Om behov av en tjänsteman, som har att svara för ombudsmansgöromålen, skulle visa sig föreligga, bör i stället administrativa avdelningen (direktionsexpeditionen) förstärkas med en biträdande jurist i den reglerade befordringsgången, varvid dock samtidigt bör undersökas, om icke denne tjänsteman även kunde överta vissa andra arbetsuppgifter.

Ombudsmannen har för närvarande att svara för utgivandet av den s. k. proklamaförteckningen, en två gånger i månaden utkommande publikation, innefattande uppgift om utfärdade kallelser å okända borgenärer samt inträffade konkurser. I och med att ombudsmansexpeditionen upphör såsom självständig grupp torde det vara lämpligt att rikta en förfrågan till Svenska bankföreningen, om icke denna institution skulle vara beredd övertaga utgivandet av proklamaförteckningen.

Den 3 juli 1952 beslöto fullmäktige på mitt förslag att inrätta en särskild avdelning för interna *kreditfrågor av centralbanksnatur* samt att i anslutning härtill genomföra vissa organisatoriska ändringar beträffande avdelningsindelningen. Jag anförde därvid till fullmäktiges protokoll följande beträffande här avsedda organisatoriska ändringar:

»Den restriktiva politik på kreditmarknaden, som föres sedan årets början, har medfört betydligt ökade arbetsuppgifter för riksbanken, vilket jag redan tidigare haft tillfälle understryka. Organisatoriskt finnes i riksbanken för närvarande icke utrymme för de nytillkomna arbetsuppgifterna. Det har därför stått klart, att det förslag till nyorganisation, varmed jag är sysselsatt, måste komma att ta hänsyn härtill. Emellertid ha den senaste tidens erfarenheter givit vid handen, att det inte är möjligt att avvakta tidpunkten för genomförande av den nya personalplanen utan att något slag av provisorium dessförinnan måste sättas i kraft. Härmed vinnes också, att man under en viss tid kan pröva den nya uppdelningen av arbetsuppgifterna och tillgodogöra sig de lärdomar, som kunna vinnas, i det definitiva förslaget. Jag får därför föreslå följande ändringar i organisationen allt gälla från och med den 7 innevarande juli tills vidare, dock högst intill årets slut.

För de kreditmarknadsfrågor av centralbanksnatur, som särskilt aktualiserats genom kreditåtstramningen men som alltid komma att finnas och vara en viktig uppgift för riksbanken under alla konjunkturförhållanden, torde böra inrättas en särskild avdelning. De arbetsuppgifter, som komma att åvila denna av-

delning, torde icke särskilt behöva specificeras. De äro av mångskiftande natur och kräva för sin handläggning en ingående kontakt med hela kreditmarknaden men också med ett stort antal myndigheter. Inrättandet av denna avdelning bör dock icke medföra någon ändring av ekonomiska sekretariatets arbetsuppgifter. Till den nya avdelningen böra hänföras fondexpeditionen samt åtminstone tills vidare de guldärenden, som gälla försäljning av guld till guldsmeder och tandläkare m. fl.

Chefen för kontorscentralen bör vara chef även för utlåningsexpeditionen vid huvudkontoret, varigenom vinnes att samtliga kreditärenden av icke centralbanksmässig natur komma under gemensam ledning. En sådan anordning synes möjlig, då samtidigt de arbetsuppgifter på kreditmarknadsområdet, som ovan omförmäts och vilka hittills handlagts av nämnda avdelningschef, komma att överflyttas till en ny avdelning.

Vidare föreslår jag, att inlåningsexpeditionen, kassaexpeditionen, depositaexpeditionen och sedelkontoret föras till en avdelning. Detta innebär, att den nuvarande bankexpeditionsavdelningen utökas med depositaexpeditionen och sedelkontoret, medan utlåningsexpeditionen, som sammanföres med kontorscentralen, skulle frågå.

— — —
Jag vill tillägga, att vad av mig sålunda föreslagits icke avser att medföra någon utökning av riksbankens personal, varken på kort eller längre sikt.»

Även om den nya avdelningsindelningen har tillämpats endast under en kort tid, torde man redan nu kunna dra den slutsatsen, att ett liknande arrangemang blir nödvändigt även i fortsättningen. Såsom i det föregående framhållits bör man räkna med en ytterligare förskjutning av riksbankens verksamhet till centralbanksmässiga uppgifter, och jag är övertygad om att behovet av en särskild avdelning för allmänna kreditfrågor m. m. blir allt större. Det är dock för tidigt att yttra sig om vilken personal som kan bli erforderlig för ifrågavarande arbetsuppgifter. Man torde därför tills vidare böra tillämpa ett provisorium. Skulle den nuvarande personalen å avdelningen visa sig otillräcklig, bör om möjligt det ökade personalbehovet tillgodoses genom överflyttningar från andra avdelningar.

Det må i detta sammanhang framhållas, att det liksom hittills bör ankomma på fullmäktige att besluta angående de ändringar i fördelningen av riksbankens arbetsuppgifter mellan olika avdelningar, som kunna visa sig nödvändiga eller lämpliga. Detta torde utgöra en förutsättning för att en successiv rationalisering på olika områden kan genomföras på bästa möjliga sätt.

Å gällande övergångsplan II för riksbanken finnas uppförda tre bankdirektörstjänster i lönegraden Cp 19. Av dessa äro endast två tillsatta med *ordinarie* innehavare. Av skäl, som i det följande närmare angivas, anser jag att även den tredje tjänsten, vilken för närvarande jämlikt beslut av fullmäktige den 19 juni 1952 uppehålls på förordnande mot vikariatslön, bör återbesättas. I stället bör en tjänst som bankokommissarie och chef för *utrikessekretariatet* indragas. De arbetsuppgifter, som tidigare åvilade sistnämnda tjänst, böra därvid överflyttas till direktörstjänsten. Den höjda

tjänsteställningen är fullt motiverad med hänsyn till de mycket betydelsefulla arbetsuppgifter, som åvila tjänstens innehavare. Utrikessekretariatet utgör riksbankens förhandlingsavdelning mot utlandet, och det torde vara onödigt att särskilt understryka vikten av dess verksamhet.

Otvivelaktigt finnes det också ett behov av andra förändringar beträffande personalen och dess lönegradsplacering inom utrikessekretariatet. Men de relativt snabba växlingar med avseende på uppgifternas omfattning och svårighetsgrad, som man kan förutsätta komma att utmärka ifrågavarande arbetsområde, gör det dock svårt att för närvarande föreslå en mera definitiv organisation beträffande den å avdelningen tjänstgörande personalen. Arbetsuppgifterna och organisationen av arbetet måste nämligen anpassas efter utvecklingen av betalningsavtal m. m. Under de första efterkrigsåren med bilaterala handels- och betalningsavtal med de olika länderna samt statlig kreditgivning till utlandet hade arbetet *en* karaktär, men arbetsuppgifterna ha sedan dess betydligt ändrats i samband med tillkomsten av den europeiska betalningsunionen och alla de frågor, som aktualiserats därav. Sveriges medlemskap i Internationella valutafonden och Internationella återuppbyggnadsbanken har tillfört denna avdelning nya uppgifter, men inte heller här är det ännu möjligt att avgöra, vilken arbetsbelastning detta kan komma att medföra eller hur därmed sammanhängande arbete slutgiltigt bör fördelas på bankens olika avdelningar. Jag förutsätter därför, att ytterligare någon tids provisorium av ungefär samma natur som hittills måste tillämpas.

Den senaste tidens utveckling har kommit att accentuera behovet av ökade personalresurser för *statistikgruppen*, som är riksbankens utredningsorgan när det gäller ekonomiska förhållanden av olika slag inom och utom landet. Det torde emellertid vara nödvändigt att rekrytera erforderlig personal i huvudsak med akademiker i den reglerade befordringsgången, dock att det rena statistikarbetet bör kunna i viss utsträckning utföras av bankpersonal i mellangraderna. Jag föreslår därför, att en å arbetsgruppen nu placerad tjänst som statistiker i lönegraden Ca 25 indrages. En dylik åtgärd innebär dock icke motsvarande kostnadsbesparing, eftersom någon personalminskning icke kan ske.

Arbetsuppgifterna i samband med *sedelutgivningen* ha ökat högst avsevärt under de senaste åren. Detta framgår av följande sammanställning av beloppet utelöpande sedlar.

	Milj. kr.
Den 31 december 1938	1 061
» » » 1943	2 266
» » » 1944	2 492
» » » 1945	2 782
» » » 1946	2 877
» » » 1947	2 895
» » » 1948	3 113
» » » 1949	3 287
» » » 1950	3 513
» » » 1951	4 090

En mera rättvisande mätare å arbetsvolymen erhålles dock, om man i stället för beloppen räknar med antalet utelöpande sedlar, vilket visar följande utveckling.

	Milj. st.
Den 31 december 1938	45
» » » 1943	78
» » » 1944	82
» » » 1945	88
» » » 1946	92
» » » 1947	92
» » » 1948	97
» » » 1949	99
» » » 1950	103
» » » 1951	112

Sedelomloppets utveckling berör arbetet på flera arbetsgrupper vid huvudkontoret, nämligen *sedelkontoret*, som mottar de nya sedlarna från sedeltryckeriet och har att utföra vissa andra med sedeltryckningen sammanhängande arbetsuppgifter, *kassaexpeditionen*, dit uppräknigen av använda sedlar är förlagd, samt *sedelförstörelingskontoret*. Även avdelningskontoren ha fått ökat arbete med uppräknigen av in- och utströmmande sedlar.

Sedelräkningsarbetet kräver givetvis numera mycket större personal än tidigare, men man har lyckats begränsa kostnadsökningen genom en omändring av arbetsrutinen, varigenom billigare arbetskraft kunnat anlitas. Detta gäller särskilt vid huvudkontoret. Även i andra avseenden ha rationaliseringar genomförts med kostnadsbesparingar som resultat. Detta område är föremål för en fortlöpande översyn, och det är angeläget att även i framtiden alla möjligheter tillvaratagas för att rationalisera och förbilliga arbetsrutinen. Någon centralisering av arbetet till huvudkontoret och/eller de större avdelningskontoren anser jag icke önskvärd, även om man genom en dylik åtgärd på kort sikt kanske skulle vinna vissa besparingar. På längre sikt skulle nämligen en sådan utveckling säkert leda till kostnadsökningar genom att det bleve nödvändigt med ombyggnader m. m. Tvärtom skulle jag anse det önskvärt att decentralisera arbetet så långt detta är möjligt.

C. Avdelningskontoren.

Kostnaderna för riksbankens avdelningskontor uppgå med nuvarande löner till betydande belopp. Det torde därför vara nödvändigt att ingående överväga frågan, om samtliga kontor böra bibehållas eller om man icke bör söka ernå kostnadsbesparingar genom en reduktion av antalet kontor. Även på detta område medför emellertid den ringa pensionsavgången under de närmaste åren komplikationer. En indragning av ett större antal kontor finge med hänsyn härtill ske successivt för att icke bereda personalen alltför stora olägenheter i olika avseenden. Jag är därför icke beredd att nu framlägga något definitivt förslag om den framtida kontorsorganisationen utan avser att låta ytterligare undersöka därmed sammanhängande problemen för att sedermera återkomma till frågan. Under alla omständigheter synas några större förändringar — av hänsyn till personalen — icke kunna ske förrän efter 1960, då såsom förut nämnts pensionsavgången kan beräknas bli väsentligt större än dess förrinnan. Till dess komma också vissa av de nuvarande arbetsuppgifterna, nämligen de som sammanhänga med förvaltningen av egnahemslånen m. m., att ha avsevärt minskat. Vid denna undersökning bör givetvis också utredas om icke nya uppgifter kunna överföras

till avdelningskontoren från andra statliga organ, då otvivelaktigt härigenom besparingar för det allmänna torde kunna åstadkommas.

Även om jag alltså icke är beredd att nu föreslå någon allmän indragning av avdelningskontoren, anser jag likväl att två kontor, nämligen i Norrköping och Sundsvall -- de enda, som icke äro belägna i residensstäder — med fördel kunna sammanslås med närliggande kontor. Arbetsuppgifterna böra sålunda överföras till kontoren i Linköping, respektive Härnösand. En dylik kontorsrationalisering föregriper icke en utredning om eventuella nya arbetsuppgifter för avdelningskontoren. Jag har kommit till den uppfattningen, att med hänsyn till de betydande kostnadsbesparingar, som stå att vinna, indragningen av ifrågavarande båda kontor bör verkställas så snart ske kan. Då en viss avvecklingsperiod är nödvändig, vill jag föreslå, att kontorens verksamhet upphör snarast möjligt och senast med utgången av år 1954.

II. Förslag till tjänste- och personalförteckningar.

A. Bankpersonal.

1) Allmänna principer.

På förslag av fullmäktige beslöt 1943 års riksdag (jfr bankoutskottets utlåtande nr 76) att i princip godkänna en personalplan för riksbanken, avsedd att tillämpas efter den övergångstid, som kunde åtgå för att genomföra de av fullmäktige då föreslagna organisatoriska ändringarna och att anpassa den ordinarie personalen efter sagda plan. Samtidigt beslöt riksdagen, likaledes på förslag av fullmäktige, att godkänna en ram för tjänstetillsättningar (en s. k. övergångsplan) att tillämpas tills vidare från och med den 1 januari 1944 till och med den 31 december 1946. Denna ram innebar en avsevärd utökning av antalet tjänster i nuvarande lönegraderna Ca 20—25 i jämförelse med personalplanen. Riksdagen förutsatte, att fullmäktige skulle, om övergång till personalplanen icke hunne fullbordas före den 1 januari 1947, inkomma med förslag till de ändringar i övergångsplanen, som då kunde befinnas påkallade.

Som en övergång till personalplanen icke ansågs böra komma till stånd före utgången av nämnda tidsperiod, föreslog fullmäktige i skrivelse till bankoutskottet vid 1946 års riksdag, att en ny ram för tjänstetillsättningar — betecknad övergångsplan II — skulle godkännas att tillämpas till och med den 31 december 1949. Denna plan innebar i huvudsak en betydande minskning av antalet tjänster i nuvarande lönegraden Ca 25 i jämförelse med den ursprungliga övergångsplanen; i övrigt skedde en viss — relativt obetydligt — ändrad fördelning av tjänsterna inom nuvarande lönegraderna Ca 20—23. Att en övergång till personalplanen icke kunnat genomföras motiverades med — förutom att vid riksbankens omorganisation förutsatta tekniska omläggningar av arbetsrutinen icke hunnit helt genomföras — att en ökning inträtt av arbetsuppgifterna samt att övergången borde göras så mjuk som möjligt. Ytterligare åberopades, att frågan om riksbankens verksamhetsområde då var föremål för utredning av 1945 års bankkommitté. På tillstyrkan av bankoutskottet (jfr utskottets utlåtande nr 76/1946) godkände riksdagen den föreslagna nya övergångsplanen.

Denna övergångsplan förlängdes därefter enligt beslut av 1949 års riksdag att gälla för ytterligare ett år, d. v. s. till utgången av år 1950 (jfr bankoutskottets utlåtande nr 49/1949).

Under erinran bl. a. om det mig lämnade uppdraget att verkställa översyn av riksbankens verksamhet föreslogo fullmäktige i skrivelse den 26 oktober 1950 en förlängning av övergångsplan II på ytterligare två år, d. v. s. till utgången av år 1952, med endast en viss, närmast formell jämkning (jfr bankoutskottets utlåtande nr 24/1950). Vad fullmäktige föreslagit godkändes av riksdagen.

Den nu gällande övergångsplanen II innebär i huvudsak en utökning av antalet tjänster i nuvarande lönegraderna Ca 20—23 i jämförelse med personalplanen, medan antalet högre tjänster i stort sett nedbringats till vad som förutsattes i sistnämnda plan, vilket framgår av följande uppställning:

a) Lönegrad	Antalet tjänster	
	enl. personalplanen	enl. övergångsplan II
Cp 14 direktörer vid kontoren i Göteborg och Malmö	2	2
Cp 13 bankkommissarier	7	7
(10)		
Cp 9 direktörer vid avdelningskontor	23	23
Cr 7 bankkamrerare	1	3
Cr 5 » , sekreterare	3	3
Ca 30 bankombudsman	1	1
Ca 29 bankkamrerare	8	7
Ca 27 » , intendent	13	16
Ca 25 » , revisor, sekreterare	34	36
	<hr/>	<hr/>
Summa under a)	92	98
b) Ca 23 bankkassörer, -revisorer m. fl.	27	38
Ca 22 bankkassörer, förste kammarskrivare m. fl.	33	49
Ca 20 kammarskrivare	43	50
	<hr/>	<hr/>
Summa under b)	103	137

Sedan övergångsplanen II i dec. 1950 senast förlängdes, har riksbankens arbete, som förut framhållits, ökat i vad angår de centralbanksmässiga uppgifterna, medan en viss ehuru obetydlig minskning ägt rum beträffande verksamheten i övrigt. Vid uppgörande av förslag till ny personalplan för riksbanken har man att ta hänsyn till dessa förhållanden. Vidare kan man ej bortse från att ur personalens synpunkt en viss försämring inträtt i befordringsutsikterna i jämförelse med 1943 års personalplan, något som sammanhänger med att antalet tjänster i lönegraderna Ca 20—23 icke ansetts kunna nedbringas så mycket som ursprungligen förutsatts. Detta i sin tur föranledes bland annat dels av att utrikesrörelsen — tvärtemot vad man utgick från år 1943 — visat en närmast stigande utveckling samt dels att arbetsuppgifterna betydligt ökat genom att riksbanken per den 1 juli 1948 övertagit förvaltningen av då utelöpande egnahems- m. fl. lån.

När det gäller att framlägga förslag till ny personalplan har man att beakta, förutom nämnda förhållanden, de organisatoriska ändringar, som vidtagits under innevarande år eller som föreslagits i den nu förevarande

utredningen. Därjämte bör hänsyn tagas till de ändringar beträffande lönegradsplaceringen för tjänstemän vid den övriga statsförvaltningen, som jämlikt beslut av innevarande års riksdag vidtagits i anledning av tjänsteförteckningsrevisionens förslag.

Innan jag närmare ingår på frågan om antalet tjänster i de olika lönegraderna torde beröras en annan fråga, som likaledes bör beaktas i detta sammanhang, nämligen frågan angående omfattningen av *vikariatsförordnanden* i riksbanken.

Såsom omnämnts i bankoutskottets utlåtande nr 76/1943 vidtogo fullmäktige år 1939 en ändring i de tidigare tillämpade principerna för vikariatsförordnanden, innebärande att dylika förordnanden icke skulle meddelas å lägre tjänster än i nuvarande lönegraden Ca 22 (bortsett från vaktmästartjänster). Detta system har därefter bibehållits, dock att riksbanken jämlikt beslut av delegerade för riksdagens verk haft att iakttaga de anvisningar, som beträffande principerna för vikariatsförordnanden meddelats under 6 § kungl. kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 564) med tilläggsbestämmelser till statens allmänna avlöningsreglemente.

För närvarande tillämpas följaktligen den ordningen, att förordnande med vikariatsersättning tilldelas tjänstemän i bankkarriären, och i viss utsträckning även biträdespersonal, då de uppehålla tjänster i lönegraden Ca 22 eller högre lönegrad. Förutsättningen för att dylika vikariatsersättningar skola utgå är emellertid, att tjänstemannen fullgör samtliga de arbetsuppgifter som åvila tjänsten. I realiteten har det dock icke varit möjligt att i varje särskilt fall pröva att så sker, utan systemet har i allmänhet måst tillämpas schablonmässigt, vilket haft den konsekvensen, att vikariatsersättningar utgått även i fall, där detta knappast varit tillräckligt motiverat. Systemet har också medfört uppenbara nackdelar. Vakanser i exempelvis 22 och 23 lönegraderna ha icke sällan medfört omflyttningar av personal uteslutande för att söka skapa rättvisa vid fördelningen av förordnandena. Dylika omdispositioner, vilka skett med hänsyn till personalens intresse, ha därvid ofta kommit att bli föga rationella ur synpunkten av arbetets ändamålsenliga bedrivande. I andra fall har hänsynen till att arbetet inom en viss avdelning bort löpa så friktionsfritt som möjligt måst bli avgörande, varigenom orättvisor skapats. En tjänsteman, som med hänsyn till sina meriter bort erhålla förordnande på annan avdelning, har kanske icke kunnat frigöras från sina sedvanliga arbetsuppgifter och har därigenom kommit att få avstå från förordnande till förmån för en mindre meriterad tjänsteman.

Denna ordning med vikariatsförordnanden i de lägre mellangraderna är således icke rationell och kan icke heller genomföras på ett ur personalens synpunkt rättvist sätt. Systemet bör därför avvecklas i fråga om tjänster i lägre lönegrad än Ca 25, bortsett från vaktmästartjänster. Detta måste vara ett villkor för genomförandet av de löneuppflyttningar av i viss mån generell natur, som i det följande föreslås. Dessa löneuppflyttningar böra alltså ses som en kompensation för slopandet av systemet med förordnanden i nuvarande lönegraderna Ca 22 och 23. Det är desto större anledning att upphöra med här avsedda förordnanden som antalet tjänster för bankpersonal i lägre lönegrad än Ca 25 icke motiveras med de speciella arbetsuppgifterna på varje tjänst; antalet tjänster utgör i stället resultatet av en avvägning, som tar hänsyn dels till arbetsuppgifterna i stort för denna kategori av tjänstemän, dels till önskvärldheten att skapa en rimlig be-

fordringsgång (jfr nedan). Vidare bör understrykas, att för huvudkontorets vidkommande föreslås en ökning av antalet tjänster från och med lönegraden Ca 25 och uppåt, vilket innebär ökade möjligheter till vikariatsförordnanden i de högre lönegraderna. Jag föreslår alltså, att vikariatsförordnanden skola — med iakttagande av förenämnda anvisningar till 6 § tilläggsbestämmelserna till avlöningsreglementet — få meddelas på sistnämnda tjänster även i fortsättningen, något som också är en konsekvens av att lönegradsplaceringen för varje enskild sådan tjänst grundar sig på en bedömning av de arbetsuppgifter som åvila tjänsten.

Under rubriken Specialfrågor kommer att behandlas spørsmålet om övergångsåtgärder med anledning av vad ovan föreslagits beträffande vikariatsförordnanden.

I detta sammanhang må erinras om att inom de olika arbetsgrupperna vid huvudkontoret ställföreträdare utsetts för gruppchefen. Dessa ställföreträdare ha i regel haft sin tjänstgöring förlagd till arbetsgruppen även under de tider de icke vikarierat på gruppchefsbeftattningen. Detta arrangemang, vilket tillkom i samband med den av 1943 års riksdag beslutade omorganisationen av riksbanken, har haft fördelar men även nackdelar. I vissa fall kunde det ha varit motiverat, att tjänsteman på annan arbetsgrupp fått det lediga förordnandet, detta särskilt om förordnandet varit av längre varaktighet. Å andra sidan har det varit en fördel att vid hastigt inträffande förfall för gruppchefen vikarie omedelbart funnits till hands. Som nackdelarna av det nuvarande systemet med ställföreträdande gruppchefer synas överväga fördelarna, anser jag att anordningen bör slopas och att i händelse av förfall för gruppchefen den vid varje tillfälle lämpligaste tjänstemannen förordnas att uppehålla beftattningen, även om vikarien skulle ha sin regelmässiga tjänstgöring förlagd till annan arbetsgrupp. Vid kortare tids ledighet för gruppchef å vissa arbetsgrupper med liten personal torde i en del fall arbetsuppgifterna kunna ligga nere helt eller delvis; eventuellt skulle de kunna fördelas på flera tjänstemän. Härigenom skulle gruppchefstjänsten sålunda tillfälligt kunna vara »vakant».

Samma principer böra självfallet gälla beträffande övriga tjänster, å vilka förordnanden ifrågakomma. Jag anser emellertid att möjligheten fortfarande bör hållas öppen för fullmäktige att utse ställföreträdare för bankdirektör samt att, om så befinnes påkallat, tillerkänna ställföreträdaren ett årligt arvode av högst 2 400 kronor (jfr 36 § 1 mom. avlöningsreglementet för riksdagens verk).

2) *Icke ordinarie bankpersonal.*

I enlighet med beslut av fullmäktige den 15 juli 1947 tillämpas följande befordringsgång för tjänstemän, som uppfylla i § 30 mom. 1 bankreglementet uppställda kompetensvillkor (s. k. bankpersonal):

Anställningsform	Lönegrads- beteckning nummer	Tid för anställning i lönegraden
Aspirant	Cf 7	1/2 år
»	Cf 10	1 »
E. o. tjänsteman	Ce 12	1 1/2 »
»	Ce 15	2 »
»	Ce 18	2 »
»	Ce 20	

Om tjänsteman med minst godkända vitsord genomgått av riksbanken anordnad kurs, har befordringsgången sedermera förbättrats så till vida, att vederbörande efter ett år i lönegraden Ce 15 befordras till lönegraden Ce 18, där han sedan har att kvarstanna tre år. Numera fordras regelmässigt dylik kurs för fortsatt anställning i banken. Kan tjänstemannen åberopa att han tidigare innehått statlig eller kommunal tjänst eller att han tjänstgjort hos bank etc. eller att han undergått särskild utbildning utöver vad eljest krävs, ha befordringarna, efter beslut i varje särskilt fall, kunnat ske snabbare än vad som följer av den fastställda befordringsgången.

Befordran till första ordinarie tjänst i lönegraden Ca 20 har skett i mån av tillgång på lediga tjänster i sagda lönegrad. Under senare år har dylik befordran i allmänhet kunnat ske efter sju å åtta års anställning även utan att vederbörande fått befordringsgången förkortad.

Kommunikationsverkens m. fl. tjänstemän med utbildning närmast jämförlig med den, som fordras av ifrågavarande personal, erbjudas förmånligare anställningsvillkor än vad för närvarande är fallet i riksbanken. Enligt bestämmelser, som gälla från och med den 1 juli 1952, uppnås sålunda lönegraden Ce 19 i tullverket efter 1 år 7 månader, i statens järnvägar och telegrafverket efter cirka 2 år och i postverket efter cirka 3 år.

Den teoretiska utbildningen inom respektive verk, som kräves för uppflyttning i lönegraden Ce 19, är emellertid betydligt mer omfattande än den bankkurs, som riksbankens aspiranter ha att genomgå. Vidare är att märka, att i nyssnämnda verk avlöningen under utbildningen ofta är reducerad. Jag vill i detta sammanhang nämna att riksbankens kursverksamhet för närvarande är föremål för översyn och att den torde komma att utökas i syfte att ge aspiranterna en allsidigare utbildning.

För att erhålla en tillfredsställande rekrytering av bankaspiranter bör befordringsgången i riksbanken bringas i närmare paritet med de nya bestämmelserna för jämförliga verk. Enligt min uppfattning synes följande ändrade befordringsgång böra gälla. I anslutning till de principer, som tillämpas inom den allmänna statsförvaltningen, ha endast lönegrader med ojämnt nummer ansetts böra användas.

Anställningsform	Lönegradsbeteckning nummer	Tid för anställning i lönegraden
Aspirant	Cf 11	till utgången av det kalenderår, då anställningen börjar, dock minst $\frac{1}{2}$ år
»	Cf 13	1 år
E. o. tjänsteman	Ce 15	$1\frac{1}{2}$ »
»	Ce 17	1 »
»	Ce 19	

Av stor betydelse är, att aspiranterna erhålla en tillfredsställande utbildning så snart som möjligt efter antagningen. Detta ökar också möjligheterna att genomföra en sådan gallring, som kan vara nödvändig. Aspiranterna böra därför om möjligt antas vid ungefär samma tid av året och då lämpligen under andra kvartalet. Under tiden från antagningen till påföljande årsskifte böra aspiranterna liksom nu få provtjänstgöra, vid huvud-

kontoret om möjligt på flera arbetsgrupper. De som befinnas lämpliga att kvarstanna i bankens tjänst böra från årsskiftet uppflyttas i lönegraden Cf 13. Omedelbart efter årsskiftet påbörjas utbildningen i bankkursen. De, som avlagt godkända prov i bankkursen och i övrigt befunnits lämpliga för fortsatt anställning, böra från och med den 1 januari påföljande år befordras till e.o. tjänstemän i lönegraden Ce 15.

Efter 1½ års väl vitsordad tjänstgöring i lönegraden Ce 15 sker uppflyttning till lönegraden Ce 17, och efter ytterligare 1 år uppflyttas tjänstemannen till lönegraden Ce 19. Innan befordran till sistnämnda lönegrad sker, bör tjänstemannen ha tjänstgjort vid minst två avdelningskontor under sammanlagt minst sex månader.

Vid kommunikationsverken och tullverket utgör Ca 19 första ordinarie lönegrad inom den närmast jämförliga karriären. Inom riksbanken är lönegraden Ca 20 för närvarande den lägsta ordinarie-graden för bankpersonal. Jag anser, att om man enligt de principer, som tillämpas inom den övriga statsförvaltningen, övergår till lönegrader med ojämna nummer, man bör välja lönegraden Ca 21 som bottengrad.

Det är ej möjligt att ange någon bestämd tidpunkt, när befordran till sistnämnda lönegrad kan av tjänstemannen påräknas, eftersom detta blir beroende på när tjänst blir ledig, som tjänstemannen kan erhålla. Det bör emellertid eftersträvas att öppna möjligheter för dylik befordran efter tre års anställning i lönegraden Ce 19. En konsekvens därav blir, att antalet tjänster i lönegraden Ca 21 måste i viss mån variera. Fullmäktige böra därför årligen till bankoutskottet inlämna förslag om antalet tjänster i denna lönegrad.

För nästkommande år föreslår jag, med tillämpning av dessa principer och med hänsyn till vad nedan föreslås beträffande vissa av nuvarande tjänster i lönegraden Ca 22, att antalet tjänster i lönegraden Ca 21 bestämmas till 70. Att antalet blir så stort beror på den något förkortade befordringsgången men huvudsakligen på åldersfördelningen bland riksbankens icke-ordinarie bankpersonal.

I enlighet med vad som tillämpas vid tullverket böra innehavarna av ifrågavarande tjänster i lönegraden Ca 21 benämnas kammarskrivare.

De nuvarande tjänstemännen i lönegraden Ca 20 böra vid bifall till vad ovan föreslagits utan kungörelseförfarande från och med den 1 januari 1953 uppflyttas till lönegraden Ca 21.

3) Ordinarie tjänster i lönegraden Ca 23.

För närvarande finnas tjänster i såväl 22 som 23 lönegraden. Vid bifall till förslaget om att 21 lönegraden skall bli första ordinarie grad för bankpersonal skulle, om såväl 22 som 23 lönegraden även i fortsättningen ingår i befordringsgången, tjänstemännen ha att passera tre på varandra följande lönegrader. Det är emellertid synnerligen irrationellt med tjänster med endast en lönegrads skillnad. Rent organisatoriskt är det mycket svårt att så noggrant skilja på arbetsuppgifter, att man når fram till en rättvis avvägning mellan tjänsterna. Vidare medför ett dylikt system täta förflyttningar av personal med därav följande kostnader för flyttning, dubbelhyra m. m. Det förhållandet att nuvarande övergångsplan upptar såväl 22 som 23 lönegraden har medfört flyttningssättningar, vilka uppgått till betydande belopp, förutom att vederbörande tjänstemän självfallet åsam-

kats stora olägenheter och utgifter. Tilläggas må, att man icke medvetet inrättat tjänster i riksbanken med endast en lönegrads skillnad, utan detta blev en konsekvens av 1947 års allmänna revision av lönegraderna, då tjänster i dåvarande 18 lönegraden automatiskt höjdes till nuvarande 22 lönegraden, medan tjänsterna i dåvarande 20 lönegraden likaledes automatiskt höjdes till nya lönegraden 23. Det är självfallet ännu omöjligare att bibehålla lönegraden Ca 22, om lägsta ordinarie lönegraden blir Ca 21.

Jag föreslår därför, att lönegraden Ca 22 slopas. Det är dock nödvändigt att bibehålla denna grad som en övergångsarrangering för tjänstemän, som icke i samband med den nya personalförteckningens ikraftträdande befordras till högre lönegrad och som därför böra föras å övergångsstat.

Såsom av sammanställningen å s. 36 framgår, finnas för närvarande 49 tjänster i lönegraden Ca 22 och 38 tjänster i lönegraden Ca 23. I succession efter föreslagna lönegradshöjningar (se nedan) samt med hänsyn till nuvarande vakanser kunna 10 tjänster beräknas bli lediga i lönegraden Ca 23 den 1 januari 1953. Detta kan i sin tur beräknas medföra befordran av 10 tjänstemän i lönegraden Ca 22. Av återstående 39 tjänster i lönegraden Ca 22 äro 5 vakanta. Med tillämpning av de principer som i det föregående anförts vill jag föreslå, att av resterande 34 tjänster i sistnämnda lönegrad höjas till lönegraden Ca 23, varigenom antalet tjänster i denna lönegrad kommer att ökas till $(38 + 24 =) 62$. Tio av nuvarande tjänster i lönegraden Ca 22 skulle följaktligen övergångsvis få bibehållas i sagda lönegrad, och innehavarna av dessa tjänster skulle få föras å övergångsstat.

Som en konsekvens av att ett antal tjänster i lönegraden Ca 22 föras å övergångsstat bör följande, att motsvarande antal tjänster i lönegraden Ca 21 få tillsättas först i mån av avgång från de å övergångsstat uppförda tjänsterna i lönegraden Ca 22.

Den ovan föreslagna avvägningen mellan uppflyttningen till Ca 23 och nedflyttningen till Ca 21 av nuvarande tjänster i lönegraden Ca 22 har skett med utgångspunkt från att skapa rimliga befordringsförhållanden, och avvägningen har även föreslagits med hänsynstagande till avvecklingen av vikariatsförordnanden i lägre lönegrad än Ca 25. Förslaget innebär därför delvis en kompensation till tjänstemännen för denna förändring. Den föreslagna fördelningen har sålunda icke skett med utgångspunkt från en i detalj genomförd gradering av arbetsuppgifterna. En indragning av kontoren i Norrköping och Sundsvall synes med hänsyn härtill icke böra medföra en minskning av det föreslagna antalet tjänster i dessa lönegrader. I stort sett komma naturligtvis tjänsterna att fördelas enligt samma principer som hittills, men systemet bör icke vara låst utan ge utrymme för ett hänsynstagande till de skiftande förhållandena. För huvudkontorets vidkommande torde förslagets genomförande icke medföra några särskilda svårigheter. Vid avdelningskontoren — utom Göteborg och Malmö — blir förhållandet delvis ett annat. På längre sikt torde det vara nödvändigt med en viss gradering av tjänsterna efter kontorens storlek, men även här bör systemet vara så smidigt att omotiverade förflyttningar i möjligaste mån undvikas. Förslaget om att slopa vikariatsförordnanden i här avsedda lönegrader underlättar ett dylikt system. Ätminstone under en övergångstid torde man få gå ett steg vidare och i princip låta tjänstemän, som i anledning av förslaget komma att befordras från lönegraden Ca 22 till Ca 23, kvarstanna vid nuvarande kontor. Skulle det visa sig nödvändigt att före-

ta vissa förflyttningar, bör detta ske med försiktighet och med så stort hänsynstagande till personalen som är möjligt.

I nuvarande övergångsplan benämnas innehavarna av tjänster i lönegraden Ca 23 bankkamrersassistent, bankkassör eller bankrevisor. Jag föreslår, att i de nya tjänste- och personalförteckningarna tjänstebenenämningen anges till förste kammarskrivare (jfr tullverket).

4) Ordinarie tjänster i lägst lönegraden Ca 25.

Under utredningens gång har en så fullständig genomgång som varit möjlig skett av samtliga ordinarie tjänster i 25 och högre lönegrad och representanter för Riksbankstjänstemännens förening ha varit i tillfälle att framföra sina synpunkter i fråga om placeringen av de individuella tjänsterna. De förslag, som framläggas till höjningar, föranledas i vissa fall av att arbetsuppgifterna blivit mera krävande, medan i andra fall förslagen basera sig på en delvis annan värdering av arbetsuppgifterna än tidigare. Vid ståndpunktstagandet har emellertid tillkommit strävan att skapa förbättrade befordringsutsikter i mellangraderna, bl. a. på grund av tidigare ojämnheter i antagandet av personal. I åtskilliga fall ha flera av dessa orsaker samverkat. Detta gäller bl. a. förslaget om höjning av kassavårdartjänster från 23 till 25 lönegraden. Jag vill också här ännu en gång understryka att, även om bedömningen av arbetsuppgifterna i några av dessa fall kan anses generös, de med tjänsternas uppflyttning till högre lönegrad förenade kostnadsökningarna äro relativt små och synas fullt motiverade ur synpunkten att skapa rättvisare befordringsförhållanden mellan jämförlig personal.

Av nuvarande tjänstebenenämningar i lönegraden Ca 25 torde — bortsett från sekreterare — böra bibehållas endast benämningen bankkamrerare. I övrigt föreslår jag inga ändringar beträffande tjänstebenenämningarna för tjänstemän i här avsedda lönegrader.

Förslagen till lönegradsuppflyttningar sammanfattas i det följande. För att göra bilden fullständig ha även medtagits de tjänster i lägst lönegraden Ca 25, vilka föreslås skola indragas.

a) **Huvudkontoret. Utläningsexpeditionen:** Tjänsten som chef för bosättningslånedetaljen bör höjas från lönegraden Ca 23 till Ca 25. Innehavaren av denna tjänst har att självständigt handlägga frågor om indrivning av bosättningslån samt att låta verkställa utredningar angående efterskänkande eller avskrivning av dylika lån. Under honom tjänstgör för närvarande ett tjugotal personer.

Kassaexpeditionen: Tre tjänster som kassavårdare torde böra höjas från lönegraden Ca 23 till Ca 25.

Depositaexpeditionen: En tjänst som expeditionsföreståndare föreslås höjd från lönegraden Ca 25 till Ca 27 och en tjänst som kassavårdare från lönegraden Ca 23 till Ca 25.

Sedelkontoret: Lönegradsplaceringen för gruppchefen bör höjas från Ca 27 till Ca 29. Sedelkontoret är inrymt i sedeltryckeriets fastighet och gruppchefen intager med hänsyn härtill en mycket självständig ställning. Han har att utöva chefskapet över en personal på ett 20-tal personer. Med hänsyn till det växande sedelomloppet har ökat ansvar kommit att åvila innehavaren av tjänsten. — Vidare föreslås, att en tjänst som kassavårdare uppflyttas från lönegraden Ca 23 till Ca 25.

Remboursexpeditionen: Såsom förut nämnts bör denna expedition upphöra som självständig arbetsgrupp och uppgå i utrikesexpeditionen och nuvarande gruppchefen tillsvidare placeras (i oförändrad löneställning) som huvudarbitragör på arbitrageexpeditionen. Den å gruppen nu placerade tjänsten i lönegraden Ca 25 bör överflyttas till *utrikesexpeditionen*.

Statistikgruppen: En vakant tjänst som statistiker i Ca 25 indrages (jfr ovan s. 33).

Utrikessekretariatet: I samband med återbesättandet av en bankdirektörstjänst indrages en befattning som bankokommissarie (jfr ovan s. 32).

Ombudsmansexpeditionen: Såsom tidigare omnämnts (se s. 31) bör denna expedition upphöra som självständig arbetsgrupp; tjänsten som ombudsman i lönegraden Ca 30 indrages.

Intendenturkontoret: Intendenttjänsten bör höjas från lönegraden Ca 27 till Ca 29. Det har nämligen visat sig att de med tjänsten förenade arbetsuppgifterna äro mera omfattande och krävande än vad som kunde förutses när den nuvarande lönegradsplaceringen bestämdes.

Revisionskontoret: Någon särskild gruppchef finnes icke för närvarande å revisionskontoret utan chefen för revisionsavdelningen fungerar såsom gruppchef. Jag föreslår, att en särskild gruppchefstjänst inrättas och att i samband därmed en å arbetsgruppen placerad tjänst i lönegraden Ca 27 uppflyttas till Ca 29. — Vidare bör en tjänst höjas från lönegraden Ca 23 till Ca 25.

Sedelförstörelsekontoret: Tjänsten som kassavårdare bör höjas från lönegraden Ca 23 till Ca 25.

b) *Avdelningskontoren. Direktörstjänsterna.* I samband med regleringen av chefstjänstemännens löner i den allmänna statsförvaltningen erhöilo direktörerna vid avdelningskontoren i Göteborg och Malmö jämlikt beslut av 1951 års riksdag (jfr bankoutskottets utlåtande nr 19) en höjning av grundlönen med 900 kronor per år. Med hänsyn till att övriga direktörstjänster voro placerade i lönegraden Cp 9, medan chefslönerregleringen endast omfattade lönegraderna från och med Cp 10 och uppåt, erhöilo dessa direktörer ingen höjning av grundlönen. Sedermera ha åtskilliga av de tjänster i allmänna statsförvaltningen, som tidigare voro placerade i samma lönegrad, blivit föremål för en höjning. Härvid ha dock icke några allmänna principer följts utan lönegradsplaceringen har blivit föremål för prövning från fall till fall. De nya arbetsuppgifter, som tillkommit för avdelningskontoren, ha inneburit ökat arbete även för direktörerna, men förhållandena äro mycket skiftande för olika kontor. En differentiering av direktörstjänsterna bör dock undvikas, då den totala arbetsvolymen vid respektilva kontor knappast kan anses utgöra en riktig värdemätare för en gradering av direktörernas löneställning. Vidare skulle en dylik differentiering komma att medföra ökade kostnader för flyttning m. m. och nackdelarna synas klart överväga fördelarna. Jag avstyrker därför en differentiering av direktörlönerna, men ifrågasätter, om icke en generell höjning från lönegraden Cp 9 till Cp 10 bör övervägas, vilket enligt gällande avlöningsbestämmelser skulle innebära en löneökning av 912 kronor för år och en kostnadsökning för riksbanken — räknat efter 21 direktörstjänster i lönegraden — av cirka 20 000 kronor. — I de bifogade förslagen till nya tjänste- och personalförteckningar har lönegradsplaceringen för ifrågavarande direktörer lämnats öppen.

Kamrerstjänsterna: Med hänsyn till arbetets omfattning m. m. föreslås

en höjning av kamrerstjänsterna vid kontoren i Karlstad, Kristianstad och Umeå från lönegraden Ca 25 till Ca 27. Antalet kamrerare i sistnämnda lönegrad vid avdelningskontoren skulle därigenom ökas från 7 till 10. I detta sammanhang må nämnas, att den nuvarande bankkamreraren vid kontoret i Karlstad är ordinarie tjänsteman i sistnämnda lönegrad.

Vid indragning av kontoret i Sundsvall bör vidare kamrerstjänsten vid kontoret i Härnösand höjas från lönegraden Ca 25 till Ca 27. Samtidigt kan den nuvarande kamrerstjänsten i lönegraden Ca 25 vid kontoret i Sundsvall indragas. Vid indragning av kontoret i Norrköping blir en kamrerstjänst i lönegraden Ca 27 därstädes överflödigt. När både kontoret i Sundsvall och kontoret i Norrköping indragits, blir alltså resultatet oförändrat antal kamrerare i lönegraden Ca 27 (10 stycken), medan antalet tjänster i lönegraden Ca 25 kan minskas med två.

Sedan förenämnda båda avdelningskontor indragits — men bortsett från den personalminskning, som kan bli resultatet av en avveckling av avbetalningslåneverksamheten vid huvudkontoret — skulle antalet tjänster i lönegraderna Ca 21—29 samt i lönegraderna Cr 5 och 7 komma att utgöra: (för jämförelse har medtagits antalet motsvarande tjänster i övergångsplan II)

Lönegrad	Tjänstebenenämning	Antal tjänster	
		Övergångsplan II	Förslaget
Cr 7	Bankkamrerare	3	3
Ca 29	»	7	9
» 29	Intendent	—	1
Cr 5	Bankkamrerare	2	2
» 5	Sekreterare	1	1
Ca 27	Bankkamrerare	15	17
» 27	Intendent	1	—
Ca 25	Bankkamrerare, bankrevisor	35	—
» 25	Bankkamrerare	—	36
» 25	Sekreterare	1	1
» 23	Bankkamrersassistent, bankkassör, bankrevisor	38	—
» 23	Förste kammarskrivare	—	62
Ca 22	Bankkamrersassistent, bankkassör, förste kammarskrivare	49	—
Ca 21	Kammarskrivare	—	70
» 20	»	50	—

B. Biträdespersonal.

Gällande övergångsplan upptar följande antal tjänster för biträdespersonal:

Lönegrad	Befattning	Antal
Ca 18	Förste kontorsskrivare	4
» 15	Kontorsskrivare	6
» 13	Kontorister	8
» 11	Kameralbiträden	12 (därav en vakant)
» 8	Kontorsbiträden	32 — » —
Summa		62 (därav två vakanta)

Av dessa äro för närvarande tio kontorsbiträdestjänster placerade vid avdelningskontor, nämligen tre i Göteborg, två i Malmö, en i Jönköping, en i Karlskrona, en i Nyköping och två i Vänersborg. Av de ordinarie kontorsbiträdena hava nio — därav åtta vid huvudkontoret och en vid kontoret i Göteborg — av fullmäktige befordrats till extra ordinarie kameralbiträden i lönegraden Ce 11, därvid de bibehållit sina ordinarie tjänster i Ca 8.¹ Av de ordinarie kameralbiträdena hava två erhållit befordran till extra ordinarie kontorister (Ce 13), båda vid huvudkontoret, och av de ordinarie kontoristerna hava två antagits till extra ordinarie kontorsskrivare (Ce 15).

Vid riksbanken äro för närvarande därutöver anställda följande antal icke-ordinarie tjänstemän i biträdesgrad, nämligen

Lönegrad	Befattning	Antal	
		Huvudkont.	Avdelningskont.
Ce 18	e. o. förste kontorsskrivare	1 (tjl.)	—
» 15	» kontorsskrivare	1	—
» 13	» kontorist	1	—
» 11	» kameralbiträden	2	—
» 9	» telefonist	1	—
» 8	» kontorsbiträden	27	18
» 6	» »	—	3
Cf 4	kontorsbiträdesaspiranter	18	3
Cg 11	e. kameralbiträde	—	1
» 8	» kontorsbiträden	18	6
» 6	» »	6	7
» 4	» »	3	1
Summa		78	39

Sammanlagda antalet anställningshavare i biträdestjänst med avlöning enligt löneplan utgör alltså — om man frånräknar vakanta tjänster — (60 + 117 =) 177.

Dessutom ha tre bankvaktmästare i lönegraden Ca 11 vid huvudkontoret, vilka tjänstgöra å bosättningslånedetaljen och där fullgöra kontorsarbete, erhållit extra ordinarie tjänst, en i lönegraden Ce 15 och två i lönegraden Ce 13.

Innevarande års riksdag (jfr prop. nr 14; statsutsk. utl. nr 31; riksd. skr. nr 45) har godkänt vissa allmänna riktlinjer för lönegradsplaceringen för biträdespersonal i lönegraderna 11, 13 och 15. Inplacering i högre lönegrad än den 15:e har ansetts böra provas av 1949 års tjänsteförteckningskommitté.

Ehuru någon placering av biträdestjänsterna — i enlighet med vad för närvarande tillämpas i riksbanken och i konsekvens med vad som föreslås beträffande tjänster för bankpersonal till och med 23 lönegraden — icke bör ske, torde man dock i möjligaste mån böra söka bedöma löneställningen och behovet av personal i de högre biträdesgraderna efter de i förenämnda proposition uppdragna allmänna riktlinjerna. Så mycket torde emellertid kunna konstateras, att lönegradsplaceringen för riksbankens biträdespersonal genomsnittligt är minst så hög som en tillämpning av nyssnämnda principer skulle medföra. Med hänsyn härtill är jag icke beredd att nu före-

¹ Ett ordinarie kontorsbiträde har med bibehållande av sin tjänst i lgr Ca 8 befordrats till e. o. kontorist (Ce 13).

slå ändring av antalet ordinarie tjänster för biträdespersonal i lönegraden Ca 13 och högre lönegrader. Däremot kunna skäl tala för en höjning av antalet ordinarie kameralbiträdestjänster. För närvarande finnas nämligen i riksbanken, som förut nämnts, elva extra ordinarie kameralbiträden i lönegraden Ce 11 — inrättade för att utjämna vissa ojämnheter i befordringsgången — och det synes skäligt att bereda en del av dem möjlighet att erhålla ordinarie kameralbiträdestjänster. En viss ökning av antalet tjänster i lönegraden Ca 11 kan också vara motiverad med hänsyn till strävan att även på längre sikt uppnå en skälig befordringsgång för riksbankens yngre biträdespersonal. Med hänsyn till det anförda föreslår jag, att antalet kameralbiträdestjänster ökas med fem till sju.

Jag vill emellertid erinra om att 1949 års tjänsteförteckningskommitté — som enligt vad förut nämnts har att avgiva förslag beträffande eventuella uppflyttningar av biträdespersonal vid den allmänna statsförvaltningen till högre lönegrader än Ca 15 — ännu icke slutfört sin utredning i denna del. När utredningens förslag föreligger, kan det följaktligen bli anledning återkomma till frågan om biträdespersonalens lönegradsplacering. Det må även framhållas, att fullmäktige, liksom hittills, kunna förutsättas vara beredda att medge befordran till extra ordinarie tjänst i Ce 11 — och eventuellt högre lönegrad — om förhållandena anses motivera en dylik åtgärd.

I detta sammanhang må erinras om att delegerade för riksdagens verk till fullmäktige för yttrande överlämnat en av särskilt tillkallade sakkunniga avgiven utredning med förslag till ändrade bestämmelser rörande pensionsåldern för kvinnliga befattningshavare vid riksdagens verk. Bifall till de sakkunnigas förslag kommer emellertid att få mycket begränsad betydelse under de närmaste åren för här ifrågavarande personalkategori i riksbanken.

För att tillgodose föreliggande behov av ordinarie kontorsbiträdestjänster i lönegraden Ca 8, med tillämpning av bestämmelserna angående den reglerade befordringsgången för icke-ordinarie biträdespersonal, bör antalet dylika tjänster höjas från 32 till 38. Härigenom skulle, såvitt nu kan förutses, en viss, ehuru relativt obetydlig marginal föreligga. Beräkningen utgår från den förutsättningen, att förslaget om ökning av antalet kameralbiträdestjänster bifalles, varigenom befordran av fem ordinarie kontorsbiträden, vilka erhållit tjänst i lönegraden Ce 11, till Ca 11, skulle kunna ske. Självfallet kommer det ökade antalet tjänster att utnyttjas endast i den mån sådant föranledes av nämnda befordringsgång.

Jämlikt bemyndigande av 1949 års riksdag (jfr bankoutskottets utlåtande nr 49) äga fullmäktige, i den mån detta föranledes av ovan omnämnda bestämmelser, tillsätta ordinarie kontorsbiträdestjänster utan hinder av gällande övergångsplan. Motsvarande bemyndigande torde böra kvarstå även efter tillkomsten av ny personalförteckning för riksbanken.

Under senare år har vid avdelningskontoren biträdespersonal utnyttjats i växande utsträckning. Vid den utredning beträffande den framtida organisationen av avdelningskontoren, som jag i enlighet med tidigare uttalande avser att företaga, böra undersökas möjligheterna att i än större utsträckning utnyttja biträdespersonal.

C. Vaktpersonal.

Genom beslut vid innevarande års vårriksdag ha delegerade för riksdagens verk erhållit uppdrag att låta företa en särskild utredning beträffande

tjänsteförteckningsrevision för riksdagens verk i den mån åtgärder icke eljest vidtagits i dylikt syfte (jfr bankoutskottets utl. nr 13). Delegerade ha sedermera såsom ovan omnämnts (s. 26) låtit igångsätta en sådan utredning genom en särskilt tillsatt kommitté, varvid dock bl. a. bestämts, att utredningsuppdraget för riksbankens vidkommande icke skulle omfatta annan personal än vaktpersonalen. På grund härav har jag icke medtagit denna kategori i min utredning och i avvaktan på den förenämnda utredningen har jag icke heller funnit det möjligt att framlägga förslag om lönegradsplacering för den vaktpersonal, som nu sysselsättes med andra uppgifter än som normalt tillkomma denna kategori (jfr ovan s. 45). I bifogade förslag till tjänste- och personalförteckningar har med hänsyn härtill vaktpersonalen upptagits med oförändrad löneställning.

Gårdskarlstjänsten i lönegraden Ca 9 (vid kontoret i Göteborg), vilken varit vakant sedan den 1 april 1950, torde emellertid böra utgå ur tjänste- och personalförteckningarna. Sedan oljeeldning införts vid kontoret synes det nämligen lämpligare att i stället anställa en arbetare mot avlöning enligt kollektivavtal eller låta någon av kontorets vaktmästare fullgöra ifrågavarande arbete mot särskilt arvode. Vid övriga kontor, som äro inrymda i riksbanken tillhöriga fastigheter, har frågan lösts på dylikt sätt.

I gällande övergångsplan finnas uppförda fem tjänster för bankvaktmästare i lönegraden Ca 11 vid kontoren i Göteborg och Malmö. Sedan den 1 oktober 1948 har det emellertid funnits endast fyra bankvaktmästare vid dessa kontor, nämligen två i Göteborg och två i Malmö. Någon anledning att öka antalet föreligger icke. Med hänsyn härtill kan antalet bankvaktmästartjänster minskas med en i förhållande till övergångsplanen.

Skulle den tillsatta kommittén hinna slutföra sin utredning i sådan tid, att dess förslag kan föreläggas årets riksdag, få självfallet tjänste- och personalförteckningarna jämkas i enlighet med vad som kan beslutas i anledning av kommitténs förslag.

Specialfrågor.

1) Vid en indragning av kontoren i Norrköping och Sundsvall bör all rimlig hänsyn tas till nuvarande personal och möjligheter för en tillämpning av systemet med indragningsstat böra föreligga. Om beslut fattas i enlighet med de framlagda förslagen, torde fullmäktige böra företa särskild utredning rörande de övergångsanordningar, som äro lämpliga och som kunna anses motiverade ur personalsynpunkt. I den mån indragningsstat anses böra ifrågakomma — eller andra anordningar, som falla utom fullmäktiges egen befogenhet — torde frågan härom få i sinom tid underställas riksdagen.

2) För närvarande finnas några ordinarie tjänstemän i lönegraden Ca 25 vid huvudkontoret samt en vid kontoret i Göteborg, vilka stadigvarande tjänstgöra å befattningar i lägre lönegrad. Dessa tjänstemän hade konstituerats å sina tjänster före den 1 januari 1944, då en avsevärd minskning genomfördes i antalet 25-gradstjänster vid huvudkontoret och kontoret i Göteborg. Vissa av här avsedda tjänstemän kunna vid bifall till vad jag ovan föreslagit förutsättas komma att placeras å tjänster i lönegraden Ca 25. Det torde emellertid komma att återstå ett fåtal tjänstemän, vilka av särskilda skäl även i fortsättningen icke kunna beredas dylik placering. För-

ordnanden för andra tjänstemän å högst samma antal tjänster i 25 lönegraden torde, liksom hittills, i mån av behov böra få meddelas.

3) Ovan (s. 37) har föreslagits slopande av vikariatsförordnanden i lägre lönegrad än den 25 (bortsett från tjänster för vaktpersonalen). Under en övergångstid av förslagsvis tre år böra fullmäktige emellertid ha möjlighet att i särskilda fall medge kompensation för uteblivna förordnanden i lönegraderna 22 och 23.

Beräkningen av denna kompensation måste ta hänsyn till ett flertal faktorer. I den mån uppkommande löneökning vid befordran till högre lönegrad, sammanhängande med tillkomsten av den nya personalplanen, icke täcker förluster för mistade vikariatsersättningar i lönegraderna 22 och 23, beräknade med utgångspunkt från förhållandena 1951 och 1952, bör sålunda möjlighet föreligga till fyllnadsersättning åt tjänstemän, som om nuvarande förhållanden bibehållits kunnat påräkna vikariatsförordnanden. Härvid måste hänsyn dock även tagas till om vederbörande tjänsteman erhållit förordnanden i ökad utsträckning i lönegraden Ca 25 eller högre lönegrad. Avseende måste också fästas vid en del speciella omständigheter, såsom t. ex. tjänstgöring i valutakontoret, sjukledigheter och andra tjänstledigheter, omplaceringar och dylikt. Man måste också i möjligaste mån söka beakta, att kompensationen icke får en sådan utformning, att resultatet blir att tidigare ojämnheter i förordnanden konserveras och att de, som förut varit relativt mest gynnade, även under denna övergångstid komma i en förmånlig ställning i förhållande till annan jämförlig personal. Det bör därför föreligga möjligheter till jämkningar i båda riktningarna. Ersättningen torde icke kunna beräknas annat än kalenderårsvis i efterskott och den torde böra ifrågakomma endast om förlusten överstiger visst minimibelopp, förslagsvis 100 kronor. Det torde få förutsättas, att uppgjort förslag beträffande här avsedda kompensation kommer att delgivas vederbörande personalförening, innan fullmäktige meddela beslut i frågan.

4) För arbete av biträdeskaraktär, framför allt sedelräkning, användes i riksbanken i stor utsträckning så kallad reservpersonal. Det stora flertalet av denna personal åtnjuter dagavlöning enligt en löneplan, som fastställts av fullmäktige; några ha tillerkänts månadsavlöning. Antalet anställda utgör ca 250, varav i medeltal omkring 110 äro inkallade till tjänstgöring. Några sociala förmåner, med undantag för lagstadgad semester, kommer ifrågavarande personal icke i åtnjutande av. En del av här avsedda anställningshavare ha varit anställda i riksbanken sedan år 1940, ehuru de inkallats till tjänstgöring endast i den mån riksbanken haft behov av deras arbete. Några av dem ha emellertid praktiskt taget varit kontinuerligt i tjänst.

I kungl. kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 490) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst meddelas bestämmelser, som under vissa förutsättningar öppna möjlighet att tillerkänna arbetare, vilka icke åtnjuta rätt till tjänstepension, viss pension enligt summariskt bestämda grunder. Bestämmelserna tillämpas i huvudsak å deltidсанställd personal. Jämlikt beslut av 1947 års riksdag (jfr bankoutskottets utlåtande nr 60) ha fullmäktige bemyndigats att i förekommande fall medgiva pension enligt sagda grunder.

Det vill synas som om här avsedda bestämmelser böra kunna tillämpas å riksbankens reservpersonal. Frågan har ännu ej konkret aktualiserats med hänsyn till att ingen av ifrågavarande anställningshavare ännu upp-

nått tillräcklig anställningstid. Jag anser emellertid att — därest från riksdagens sida invändning häremot icke reses — fullmäktige böra känna sig oförhindrade att tillämpa kungörelsens bestämmelser å anställningshavare, tillhörande reservpersonalen. Härigenom skulle en fråga vinna sin lösning, som eljest torde få göras till föremål för särskild riksdagsbehandling i varje individuellt fall. Beträffande de anställningshavare, som åtnjuta månadsavlöning eller eljest tjänstgöra dagligen och med full arbetstid, kan det möjligen tänkas att pension efter något gynnsammare grunder kan visa sig skälig. Skulle så anses vara förhållandet, torde fullmäktige i dylika fall få hänskjuta frågan till riksdagen.

Kostnadsberäkningar

De förslag, som ovan framlagts om ändringar beträffande lönegradsplaceringar m. m., komma att medföra *kostnadsökningar* av två slag. Det ena hänför sig till den ändrade befordringsgången för icke-ordinarie bankpersonal, som kan beräknas medföra en utgiftsökning av ca 50 000 kronor om året med nuvarande personal. Det andra slaget sammanhänger med föreslagna höjningar av vissa av de nuvarande ordinarie tjänsterna. Den omedelbara kostnadsökningen för dessa uppflyttningar torde för nästa år kunna beräknas till ca 85 000 kronor, därav omkring 55 000 kronor hänföra sig till de befordringar, som bliva resultatet av att lönegraden Ca 20 ersättes av Ca 21 samt att cirka halva antalet tjänster i Ca 22 förutsättas uppflyttade till lönegraden Ca 23. Därest en höjning av direktörstjänsterna vid de mindre avdelningskontoren från lönegraden Cp 9 till Cp 10 kommer att genomföras, kan detta beräknas medföra en merkostnad av ca 20 000 kronor per år.

Å andra sidan beräknas *kostnadsbesparing* uppkomma genom minskade vikariatsförordnanden. Med utgångspunkt från nuvarande förhållanden kan denna besparing efter övergångsperiodens utgång beräknas till ca 60 000 kronor per år. Under övergångsperioden kommer besparingen att bli åtskilligt mindre.

Genom att i samband med remboursexpeditionens upphörande som självständig arbetsgrupp den övervägande delen av hithörande göromål överflyttas till kreditbanken och återstoden överföres till utrikesexpeditionen, kan man räkna med en kostnadsbesparing å ca 110 000 kronor per år.

Om avbetalningslånerörelsen avvecklas vid huvudkontoret kan, såsom i annat sammanhang nämnts, personalen på utlåningsexpeditionen småningom reduceras med ca 12 personer, vartill kommer viss personalbesparing å andra arbetsgrupper. Sedan avvecklingen genomförts, torde man kunna räkna med en minskad årlig löneutgift på ca 170 000 kronor, vartill kan läggas minskning av förvaltningskostnader av olika slag till relativt betydande belopp.

Förvaltningsutgifterna komma givetvis att reduceras vid en indragning av kontoren i Norrköping och Sundsvall. Besparingen i fråga om löneutgifter kan sammanlagt för de båda kontoren beräknas till ca 135 000 kronor per år; det exakta beloppets storlek blir i viss mån beroende på hur överförandet av personal från dessa kontor kan ordnas. De kostnadsminskningar, som uppkomma genom att lokaler frigöras m. m., kunna för de båda kontoren uppskattas till ca 50 000 kronor.

Sammanfattningsvis kunna alltså kostnadsökningarna uppskattas till ca 155 000 kronor, om höjda direktörslöner medräknas, och kostnadsbesparingarna till ca 525 000 kronor, därvid dock en del av kostnadsbesparingen kan uppnås först efter en övergångstid.

Hemställan.

Under hänvisning till det anförda får jag hemställa, att fullmäktige ville föreslå riksdagen att

dels i princip godkänna vad ovan föreslagits beträffande avveckling av avbetalningslånerörelsen vid riksbankens huvudkontor,

dels besluta, att riksbankens avdelningskontor i Norrköping och Sundsvall skola indragas från och med dag, som fullmäktige äga bestämma, dock senast vid utgången av år 1954,

dels, med tillämpning från och med den 1 januari 1953, godkänna — eller bemyndiga delegerade för riksdagens verk att utfärda — härvid fogade förslag till

a) tjänsteförteckning för riksbanken (*bilaga A*),¹

b) personalförteckning för riksbanken (*bilaga B*),¹

dels bemyndiga fullmäktige att utan ledigförklarande befordra nuvarande kammarskrivare i lönegraden Ca 20 till lönegraden Ca 21,

dels bemyndiga bankoutskottet att årligen, räknat från och med den 1 januari 1954, bestämma antalet tjänster i riksbanken i lönegraden Ca 21,

dels ock bemyndiga fullmäktige att besluta angående gottgörelse för mistade vikariatsförordnanden enligt grunder, som ovan angivits.

Stockholm den 25 september 1952.

MATS LEMNE.

¹ Förslag beträffande löneställningen för direktörerna vid riksbankens pappersbruk och sedeltryckeri torde komma att framläggas av industristyrelsen.

Beträffande vaktpersonalen, se ovan s. 46.

Tjänsteförteckning för riksbanken.

Kontorsbiträde	Ca	8
Bankvaktmästare	»	11
Eldare	»	11
Kameralbiträde	»	11
Chaufför	»	12
Förste bankvaktmästare	»	13
Kontorist	»	13
Förste bankvaktmästare	»	14
Maskinist	»	14
Kontorsskrivare	»	15
Biträdande övervaktmästare	»	16
Maskinmästare	»	17
Förste kontorsskrivare	»	18
Övervaktmästare	»	20
Kammarskrivare	»	21
Förste kammarskrivare	»	23
Bankkamrerare	»	25
Sekreterare	»	25
Bankkamrerare	»	27
Bankkamrerare	Cr	5
Sekreterare	»	5
Bankkamrerare	Ca	29
Intendent	»	29
Bankkamrerare	Cr	7
Direktör vid avdelningskontor (i andra städer än Göteborg och Malmö)	Cp	
Bankkommissarie	»	13
Direktör vid avdelningskontor (i Göteborg och Malmö)	»	14
Direktör vid pappersbruket	»	
Direktör vid sedeltryckeriet	»	
Bankdirektör	»	19
Vice riksbankschef	»	23
Riksbankschef	»	25

Personalförteckning för riksbanken.

Tjänstemän å ordinarie stat.

Befattningar	Lönegrad
1 Riksbankschef	Cp 25
1 Vice riksbankschef	» 23
3 Bankdirektörer	» 19
1 Direktör vid pappersbruket	»
1 Direktör vid sedeltryckeriet	»
2 Direktörer vid avdelningskontor (i Göteborg och Malmö)	» 14
6 Bankokommissarier	» 13
23 Direktörer vid avdelningskontor (i andra städer än Göteborg och Malmö)	»
3 Bankkamrerare	Cr 7
9 Bankkamrerare	Ca 29
1 Intendent	» 29
2 Bankkamrerare	Cr 5
1 Sekreterare	» 5
17 Bankkamrerare	Ca 27
38 Bankkamrerare	» 25
1 Sekreterare	» 25
62 Förste kammarskrivare	» 23
70 Kammarskrivare	» 21
1 Övervaktmästare	» 20
4 Förste kontorsskrivare	» 18
1 Maskinmästare	» 17
1 Biträdande övervaktmästare	» 16
6 Kontorsskrivare	» 15
1 Förste bankvaktmästare	» 14
1 Maskinist	» 14
7 Förste bankvaktmästare	» 13
8 Kontorister	» 13
1 Chaufför	» 12
53 Bankvaktmästare	» 11
2 Eldare	» 11
17 Kameralbiträden	» 11
38 Kontorsbiträden	» 8

Tjänstemän å övergångsstat.

Befattningar	Lönegrad
10 Bankkassörer och förste kammarskrivare	Ca 22

Anm. 1. När avdelningskontoren i Norrköping och Sundsvall indragits, minskas direktörstjänsterna i lönegraden Cp med två och kamrerstjänsterna i lönegraden Ca 25 med två.

2. Så länge tjänstemän kvarstå å övergångsstat i lönegraden Ca 22, må motsvarande antal tjänster i lönegraden Ca 21 icke tillsättas.

3. Tjänsten som maskinmästare i lönegraden Ca 17 må ej tillsättas, så länge nuvarande maskinisten i lönegraden Ca 19 kvarstår i tjänst. Tjänsten som maskinist i lönegraden Ca 14 må ej tillsättas, så länge nuvarande biträdande maskinisten i lönegraden Ca 15 kvarstår i tjänst.

4. När avdelningskontoren i Norrköping och Sundsvall indragits samt de nuvarande bankvaktmästarna därstädes kunnat placeras å annan ordinarie tjänst, minskas antalet bankvaktmästartjänster i lönegraden Ca 11 med två.

5. Antalet tjänster i lönegraden Ca 8 må ökas i den mån detta föranledes av bestämmelserna angående reglerad befordringsgång för icke ordinarie biträdespersonal.